

بررسی رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت با تاکید بر نقش میانجی سرمایه فکری

سمیه نوده فراهانی^۱

حمید حقیقت^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۴/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۳/۰۶/۳۰

چکیده

امروزه تأثیر شرکت‌ها بر جامعه یک دغدغه جهانی تلقی شده و انجام فعالیت مسئولیت پذیری اجتماعی واحدهای تجاری در جامعه در حال افزایش است. استدلال بر این است که مسئولیت پذیری اجتماعی یک شرکت را قادر می‌سازد تا قابلیت‌ها و منابع جدید را از تولید و جذب کند. از این رو، مسئولیت پذیری اجتماعی باعث می‌شود که دارایی‌های نامشهود شرکت، از جمله سرمایه فکری را افزایش دهد. ابداع و اجرای سیاست‌های سرمایه فکری در یک شرکت منجر به حفظ کارکنان و افزایش مهارت و نوآوری آنان می‌شود که در نهایت بر عملکرد شرکت تأثیر مثبت دارد. اما در نبود شواهد تجربی مناسب، هدف این مطالعه بررسی رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت با تاکید بر نقش میانجی سرمایه فکری است. برای این منظور نمونه‌ای شامل ۱۳۰ شرکت از بین شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۰ (۷۸۰ سال شرکت) انتخاب گردید. همچنین برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از رگرسیون حداقل مربعات و نرم افزار ایویوز بهره گرفته شد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های نشان داد که مسئولیت پذیری اجتماعی در شرکت منجر به افزایش عملکرد شرکت و سرمایه فکری بیشتری می‌شود. همچنین، سرمایه فکری بر رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت اثر میانجی دارد.

واژگان کلیدی

افشای مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت، عملکرد شرکت، سرمایه فکری

^۱ فارغ التحصیل کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی رسام، البرز، ایران. hhagh2006@gmail.com

^۲ دانشیار حسابداری، موسسه آموزش عالی رسام، البرز، ایران.

مقدمه

بدون شک یکی از هدف‌های اصلی تشکیل شرکت‌ها سودآوری و افزایش ثروت است و البته سودآوری هر شرکت در گرو عملکرد آن است. افزایش ثروت شرکت چه از طریق افزایش قیمت و ارزش شرکت و چه از طریق پرداخت سود نقدی نه تنها برای سهامداران حائز اهمیت است بلکه از نظر مدیران به لحاظ ارزیابی عملکرد خودشان و سایر بخش‌ها و نیز میزان پاداش صحیحی که به آنها پرداخت می‌شود و حق مسلم آنها است، حائز اهمیت است (خواجوی و شکرالهی، ۱۳۹۶). بنابراین، مدیران و مالکان شرکت‌ها در پی دستیابی به راهکارهایی برای بهبود عملکرد شرکت خود هستند. شهزاد و همکاران (۲۰۲۲) بیان می‌کند یکی از راهکارهایی که منجر به بهبود عملکرد شرکت می‌شود توجه به مسئولیت پذیری اجتماعی و سرمایه فکری است.

تأثیر شرکت‌ها بر جامعه یک دغدغه جهانی تلقی گردیده و انتظارات ذی‌نفعان از نقش واحدهای تجاری در جامعه در حال افزایش است. رهنمودها، اصول و قوانین و مقررات برای رفتار شرکت‌ها در جامعه نیز به دنبال افزایش تقاضا برای شفافیت و پاسخگویی هم درباره عملیات شرکت و هم اثرات این عملیات بر جامعه در حال توسعه است و شرکت‌ها به طور اختیاری یا الزامی گزارش‌های خود را در خصوص عملکردشان در ابعاد اجتماعی، اخلاقی و محیطی تحت عناوین مختلفی منتشر می‌کنند و روند این مقوله گزارشگری روزبه‌روز در حال افزایش می‌باشد (حساس یگانه و برزگر، ۱۳۹۳). اعتقاد بر این است که مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌ها، توان بهبود کیفیت، عدالت اجتماعی، شفافیت و پاسخگویی را در سازمان‌های تجاری دارد. شرکت‌ها، واکنش‌های مختلفی در جهت پاسخگویی به تقاضاهای جدید دارند به گونه‌ای که برخی شرکت‌ها فرهنگ خود را تغییر داده و در نظر گرفتن مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌ها را به عنوان هسته اصلی فعالیت‌های تجاربشان پذیرفته‌اند (مولینا،^۱ ۲۰۱۰). از طرفی، سرمایه فکری مجموعه‌ای از دانش، اطلاعات، دارایی‌های فکری، تجربه، رقابت و یادگیری سازمانی است که می‌تواند برای ایجاد ثروت به کار گرفته شود. در واقع سرمایه فکری تمامی کارکنان، دانش سازمانی و توانایی‌های آن را برای ایجاد ارزش افزوده در بر می‌گیرد و باعث منافع رقابتی مستمر می‌شود (حمید،^۲ ۲۰۱۳). سرمایه فکری مجموعه‌ای از دارایی‌های نامشهود (منابع، توانایی‌های رقابت) است که از عملکرد سازمانی و ایجاد ارزش به دست می‌آیند. ادوینسون و مالون^۳، سرمایه فکری را «اطلاعات و دانش به کار برده شده برای کار کردن، جهت ایجاد ارزش» تعریف می‌کنند (حمید، ۲۰۱۳). لذا مسئولیت پذیری اجتماعی و سرمایه فکری همچون دو پدیده موازی بر عملکرد شرکت تأثیر می‌گذارد. این پدیده موازی شامل گذار به اقتصاد مبتنی بر دانش و ادغام جنبه‌های مسئولیت پذیری اجتماعی در مدیریت دارایی‌های نامشهود است. که هر دو به نوعی منجر به بهبود عملکرد شرکت می‌شود.

در فصل حاضر به بیان مسئله و اهمیت پژوهش اشاره می‌شود و سپس مبانی نظر و فرضیه‌ها پژوهش و همچنین روش پژوهش به‌طور مختصر مورد اشاره قرار می‌گیرد. علاوه بر این قلمرو زمانی و مکانی پژوهش نیز تدوین خواهد شد. درنهایت پس از ارائه تعاریف واژگان کلیدی، خلاصه و ساختار کلی پژوهش مورد اشاره قرار می‌گیرد.

¹ Molina

² Hamid

³ Edvinsson & Malon

امروزه انتخاب شرکت با عملکرد قوی یکی از دغدغه‌های اصلی سرمایه گذاران به حساب می‌رود تا از این طریق بتوانند به حداکثر منفعت مالی خود دستیابند (تسوتسورا،^۴ ۲۰۰۴). عملکرد واحدهای تجاری یکی از مهم‌ترین موضوعات مالی شرکت‌ها است و بر اساس سنجش عملکرد، تصمیماتی از قبیل افزایش سرمایه شرکت، رابطه نمایندگی، سرمایه گذاری در پروژه‌ها شکل می‌گیرد. همچنین عدم تخصیص بهینه منابع در پی عدم ارزیابی و کنترل عملکرد شرکت‌ها به وجود می‌آید که موجب علاوه بر زیان سهامداران تأثیر منفی در اقتصاد در سطح کلان می‌شود. محققین ارزیابی میزان دستیابی شرکت به اهداف تعیین شده در برنامه‌های خود را به عنوان تعریف ارزیابی عملکرد در نظر می‌گیرند (میشرا و سوار،^۵ ۲۰۱۰). به عبارت دیگر یکی از دغدغه‌های سرمایه گذاران انتخاب شرکتی است که بتواند بهترین عملکرد را برای دستیابی به هدف حداکثرسازی ثروت سهامداران داشته باشد. لذا بررسی عملکرد شرکت‌ها به یکی از دغدغه‌های عمده سهامداران و صاحبان شرکت‌ها تبدیل شد. با توجه به اهمیت عملکرد شرکت‌ها، عوامل مختلف مؤثر بر آن مانند مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت، سرمایه فکری باید مورد توجه ویژه قرار گیرند.

ظهور اقتصاد دانش بنیان باعث شد مردم علاوه بر اینکه به توانایی‌های خود در تولید سود توجه کنند، بلکه انتظار تعادل بین رشد تجاری و پیشرفت اجتماعی را نیز داشته باشند. با این نگرش، یک شرکت علاوه بر اینکه حداکثرسازی ثروت سهامداران را در اولویت قرار دهد می‌بایست، موقعیت‌هایی را برای حفاظت از محیط‌زیست، و منافع کارکنان و مصرف کنندگان ایجاد و حفظ نماید.

این مفهوم توصیف کننده مسئولیت‌پذیری اجتماعی است. بنابراین شرکت‌ها در هنگام تصمیم‌گیری، به هر دو جنبه اقتصادی و اجتماعی توجه می‌کنند (سرکار،^۶ ۲۰۰۵). در واقع مسئولیت‌پذیری اجتماعی در گیرنده یک مجموعه سیاست و رویه‌هایی است که در فرایند تصمیم‌گیری عملیات شرکت و فعالیت شرکت و زنجیره تأمین آن ریشه پیدا کرده باشد. که این عوامل مطرح شده در راستای مسائل مرتبط با اخلاق تجاری، حاکمیت و حقوق بشر در محل کار سرمایه‌گذاری جامعه، نگرانی‌های زیست محیطی است (تسوتسورا،^۷ ۲۰۰۴). به عقیده گرانت^۸ (۲۰۰۸)، مشاغلی که اصول مسئولیت‌پذیری اجتماعی را در راستای تصمیمات خود قرار می‌دهند، شانس بیشتری برای موفقیت با رفتار اخلاقی و مسئولانه دارند. در واقع، شرکت‌های درگیر فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی چندین مزیت به دست می‌آورند از جمله نرخ جابجایی کارکنان کاهش، سطح رضایت مشتری و تعهد کارکنان افزایش و در نهایت وفاداری مشتری بهبود می‌یابد که همگی باعث بهتر شدن شهرت شرکت می‌گردد (رحمان و همکاران،^۸ ۲۰۱۵). از این رو، شرکت‌ها برای غلبه بر مشکلات نمایندگی با ایجاد سرمایه اخلاقی و افزایش شهرت، برای جذب مشتریان و ذینفعان، و در نتیجه بهبود مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت، در فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت می‌کنند.

همچنین در چند دهه اخیر، عصر صنعتی به عصر اطلاعات و دانش تبدیل شده است. در عصر صنعتی، شرکت‌ها برای رشد اقتصادی از دارایی‌های مشهود مانند کارخانه‌ها، تجهیزات، ماشین آلات، و ساختمان‌ها استفاده می‌کردند. برعکس، در عصر اطلاعات، برای رشد اقتصادی، از دارایی‌های فکری که شامل فرآیندها، افراد و قابلیت‌ها می‌شود، بهره می‌برند

⁴ Tsoutsoura

⁵ Mishra & Suar

⁶ Sarkar

⁷ Grant

⁸ Rehman, Baloch, & Sethi

(گاتری، و همکاران، ۲۰۰۷^۹). سرمایه فکری از یک سری قابلیت‌ها و مهارت‌های کارکنان تشکیل شده است که منجر تولید ثروت برای شرکت‌ها می‌شود. این قبیل منابع که بر مهارت مبتنی هستند برای یک شرکت ضروری به نظر می‌رسد (ساردو و سراسکوئیرو، ۲۰۱۷^{۱۰}). سه مؤلفه اصلی برای سرمایه فکری وجود دارد که شامل سرمایه ساختاری، سرمایه انسانی و سرمایه رابطه‌ای است (سویی، ۱۹۹۷^{۱۱}؛ ندیم و همکاران، ۲۰۱۷^{۱۲}).

سرمایه انسانی از تخصص و تجربه و مهارت و آموزش دریافت شده کارکنان در زمانی که فرایند انجام کار انجام می‌شود، تشکیل می‌گردد. در همین راستا، فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی به روش‌های مختلف با رفاه کارکنان و اخلاق تجاری، عملکرد کارکنان را افزایش می‌دهد و در نهایت کمک قابل توجهی به مدیریت سرمایه انسانی می‌نماید. به علاوه چنین فعالیت‌هایی به شرکت‌ها در جذب کارکنان واجد شرایط و ماهرتر کمک می‌کنند (گانگی و همکاران، ۲۰۱۹^{۱۳}). پس در نهایت به مزیت‌های رقابتی نسبت به رقبای خود دست می‌یابند که منجر به بهبود عملکرد شرکت می‌شود (برانکو-کاستلو و رودریگز-لیما، ۲۰۰۶^{۱۴}).

سرمایه ساختاری از منابع سازمانی تشکیل می‌شود اقدامات مدیریتی، رویکردها، طرح‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی نمونه‌هایی از منابع سازمانی به شمار می‌رود. در این گروه سرمایه فکری، کارمندان را به این توانایی درست پیدا می‌کنند که عملکرد خود را در حین انجام کار بهبود بخشند که این امر به نوبه خود عملکرد شرکت را بهبود می‌بخشد. مسئولیت‌پذیری اجتماعی داخلی برای ایجاد محیط قابل اعتماد کمک زیادی می‌نماید و در دانش سازمانی که کارکنان لازم دارند، مشارکت می‌نماید (برامر، میلینگتون، و ریتون، ۲۰۰۷^{۱۵}). در نتیجه، یک محیط کاری امیدوارکننده به وجود می‌آورد و با به وجود آوردن انگیزه در کارکنان منجر به عملکرد قوی کارکنان و در نهایت عملکرد شرکت می‌شود (دیویس و همکاران، ۲۰۰۰^{۱۶}).

سرمایه رابطه‌ای به دارایی‌های فکری یک شرکت اشاره دارد که به شرکت‌ها کمک می‌کند تا روابط خارجی و روابط با مشتریان، تأمین کنندگان، کانال‌های بازاریابی و ذینفعان را ایجاد، مدیریت و حفظ کنند. شرکت‌هایی که دارای مسئولیت‌پذیری اجتماعی هستند شهرت مثبتی به دست می‌آورند که منجر به گسترده شدن روابط شرکت با دیگران می‌شود (ملو و گاریدو-مورگادو، ۲۰۱۲) در واقع شرکت‌های دارای مسئولیت‌پذیری اجتماعی مزایای تجاری متعددی همچون، جذب سرمایه‌گذاران و مواجهه با هزینه‌های تأمین مالی کمتر (آل‌گول، ۲۰۱۱^{۱۷})، وفاداری مشتری (آرامبورو و پاسکادر، ۲۰۱۷^{۱۸}) کسب می‌کنند. بنابراین مسئولیت‌پذیری اجتماعی منجر به بهبود سرمایه رابطه‌ای و در نهایت منجر به بهبود عملکرد شرکت می‌شود.

پس به طور خلاصه می‌توان گفت، دو پدیده موازی بر عملکرد شرکت تأثیر می‌گذارد. این پدیده موازی شامل گذار به اقتصاد مبتنی بر دانش و ادغام جنبه‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی در مدیریت دارایی‌های نامشهود است. در همین زمینه،

⁹ Guthrie, Cuganesan, & Ward

¹⁰ Sardo & Serrasqueiro

¹¹ Sveiby

¹² Nadeem et al.

¹³ Gangi et al.

¹⁴ Branco-Castelo & Rodriguez-Lima

¹⁵ Brammer et al.

¹⁶ Davis et al.

¹⁷ El Ghoul

¹⁸ Aramburu & Pascador

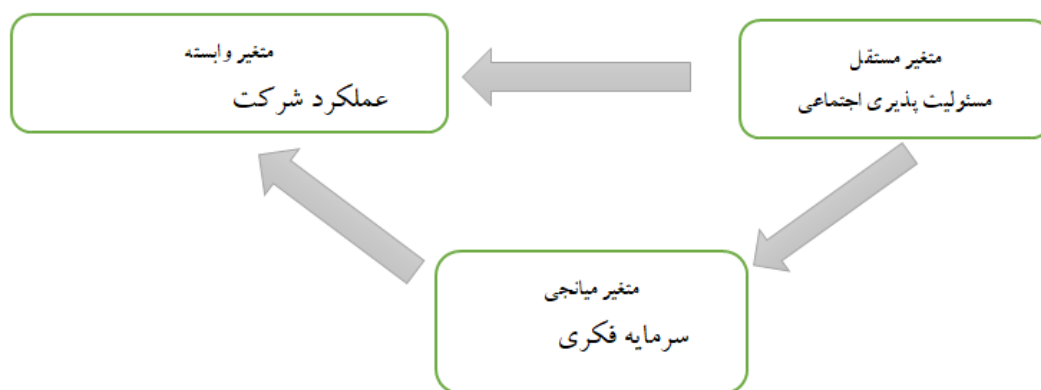
سومیتا (۲۰۰۵) مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت و سرمایه فکری را همچون دو طرف متضاد یک سکه معرفی می کند که هر دو ارتباطی که بین شرکت ها، جامعه و عملکرد آنها را تشریح می نماید. استدلال مطالعاتی که در دیدگاه مبتنی بر منابع ریشه دارند مبتنی بر این است که تعامل مسئولیت پذیری اجتماعی با دارایی های نامشهود شرکت قادر است منبعی محوری جهت افزایش مزیت رقابتی پایدار گردد (جین و همکاران، ۲۰۱۷)^{۱۹} به طور مشابه، ادوینسون^{۲۰} (۲۰۰۲) بر این باور است که ایجاد خلق ارزش (به عنوان منبع مزیت رقابتی) از حالت فیزیکی به سمت دارایی نامشهود دارای اهمیت است و ریشه این امر در عملیات و دانش تخصصی شرکت دارد. در حقیقت شکل واقعی سرمایه فکری، این منابع نامشهود (ارزشمند، کمیاب و سخت قابل تکرار) می باشد (استوارت، ۱۹۹۷)^{۲۱}. پس، توانایی رقابتی یک شرکت در محیط شرکتی معاصر به برقراری مؤثر و مفید منابع فکری و فرآیندهای سازمانی تکیه دارد که منجر به ارتباط مسئولیت پذیری اجتماعی را به منابع نامشهود می شود. تراولت سیرسلی و لامرتز^{۲۲} (۲۰۰۸) استدلال نمودند که یک سری منافع خارجی و داخلی با سرمایه گذاری در مسئولیت پذیری اجتماعی به وجود می آید، برای نمونه، روابط سهامداران (مزایای خارجی) افزایش موقعیت شهرت شرکت و به استفاده منابع کمیاب که ریشه در سرمایه فکری (مزایای داخلی) دارد. پس، شرکت های با مسئولیت پذیری اجتماعی قادر هستند منابع بیشتری جذب نمایند و از طریق شبکه های ارتباطی خود می توانند به صورت بهینه و کارا از منابع جدید استفاده کنند و در نتیجه برای یک شرکت سرمایه فکری را تقویت نمایند (شهزاد و همکاران، ۲۰۲۲). بنابراین سؤال پژوهش به شرح زیر تدوین می گردد:

آیا مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت ارتباط دارند؟

آیا مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت و سرمایه فکری ارتباط دارند؟

آیا سرمایه فکری بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت تأثیر میانجی دارد؟

مدل ها و متغیرهای پژوهش جهت آزمون فرضیه ها: بر اساس مطالعات شهزاد و همکاران (۲۰۲۲)، برای آزمون فرضیه های اول، دوم و سوم پژوهش از رابطه ۱ و ۲ و ۳ استفاده می شود.

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

آزمون فرضیه اول، مدل ۱، چنانچه بتا یک مثبت و معنادار باشد فرضیه اول تأیید می شود.

$$FB_{it} = \beta_0 + \beta_1 CSR_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 AGE_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 BI_{it} + \beta_6 BS_{it} + \varepsilon_{it}$$

¹⁹ Jain, Vyas, & Roy

²⁰ Edvinsson

²¹ Stewart

²² Tetrault Sirsly & Lamertz

آزمون فرضیه دوم، مدل ۲، چنانچه بتا یک مثبت و معنادار باشد فرضیه دوم تأیید می‌شود.

$$IC_{it} = \beta_0 + \beta_1 CSR_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 AGE_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 BI_{it} + \beta_6 BS_{it} + \varepsilon_{i,t}$$

آزمون فرضیه سوم، مدل ۳، چنانچه بتا یک و بتا دو مثبت و معنادار باشد آزمون سو بل انجام می‌شود چنانچه آزمون سو بل معنادار باشد فرضیه سوم تأیید می‌شود.

$$FB_{it} = \beta_0 + \beta_1 CSR_{it} + \beta_2 IC_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 AGE_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \beta_6 BI_{it} + \beta_7 BS_{it} + \varepsilon_{i,t}$$

فرضیه های تحقیق:

- فرضیه اول، آیا مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت ارتباط معناداری دارند؟
- فرضیه دوم، آیا مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت و سرمایه فکری ارتباط معناداری دارند؟
- فرضیه سوم، آیا سرمایه فکری بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت تأثیر معناداری دارد؟

پیشینه تحقیق

شهزاد و همکاران (۲۰۲۲) به بررسی مطالعه‌ای با عنوان آیا کارایی سرمایه فکری رابطه تعهد اجتماعی-عملکرد شرکت را توضیح می‌دهد؟ شواهدی از عملکرد زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیتی شرکت‌های فهرست شده در ایالات متحده می‌پردازد. در این مطالعه، از شرکت آمریکایی در دوره ۲۰۰۹-۲۰۱۸ استفاده شد. یافته‌های آنها نشان می‌دهد که مسئولیت پذیری اجتماعی بر عملکرد شرکت تأثیر معناداری دارد. به طور خاص، یافته‌ها نشان می‌دهند که مسئولیت پذیری اجتماعی با سرمایه فکری مرتبط است و به طور غیرمستقیم بر عملکرد شرکت تأثیر می‌گذارد و رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت تا حدی با عملکرد سرمایه فکری واسطه می‌شود.

لیو و همکاران^{۲۳} (۲۰۲۲) به بررسی مطالعه‌ای با عنوان مکانیسم تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت بر عملکرد نوآوری فناورانه پایدار از دیدگاه سرمایه اجتماعی شرکت می‌پردازد. در این مطالعه، از شرکت چینی در دوره ۲۰۱۳-۲۰۱۸ استفاده شد. یافته‌های آنان حاکی از آن است که اول، مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت تأثیر غیر خطی بر عملکرد نوآوری فن آوری دارد و به طور مؤثر عملکرد نوآوری فن آوری را در یک آستانه بحرانی خاص ارتقا می‌دهد. با این حال، زمانی که از آستانه بحرانی فراتر رود، بر عملکرد نوآوری فن آوری تأثیر منفی خواهد گذاشت. دوم، بر اساس تئوری سرمایه اجتماعی، سرمایه اجتماعی شرکت به عنوان یک متغیر میانجی در تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت بر عملکرد نوآوری فناورانه در نظر گرفته می‌شود. شرکت‌ها می‌توانند سرمایه اجتماعی شرکت را با اجرای مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت جمع آوری کنند، که سپس عملکرد نوآوری فن آوری را ارتقا می‌دهد. سوم، شدت رقابت بازار به طور منفی اثر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت را بر عملکرد نوآوری فناورانه تنظیم می‌کند. تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت در ارتقای نوآوری فناورانه زمانی که شدت رقابت در بازار بالا باشد، بیشتر تضعیف می‌شود.

محمود و حنايشا^{۲۴} (۲۰۲۲) به بررسی مطالعه‌ای با عنوان تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت، سرمایه فکری سبز و نوآوری سبز بر مزیت رقابتی: ساخت مدل اقتضایی می‌پردازد. در این مطالعه، از شرکت پاکستان در دوره ۲۰۱۱-۲۰۱۷ استفاده شد. یافته‌های آنان حاکی از آن است که مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت عاملی است که متأثر از سرمایه فکری سبز است. علاوه بر این، سرمایه فکری سبز منجر به نوآوری سبز می‌شود که منجر به مزیت رقابتی برای شرکت‌ها

²³ Liu et al.

²⁴ Mehmood, K. K., & Hanaysha

می‌شود. به طور مهمی، این مدل نظریه اقتضایی را تصدیق می‌کند و نشان می‌دهد که رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت و نوآوری سبز می‌تواند با میزان قابل مشاهده بودن یک شرکت برای عموم برای فعالیت‌هایش و همچنین میزان شفافیت شرکت تعدیل شود.

صدام و همکاران^{۲۵} (۲۰۲۲) به بررسی مطالعه‌ای با عنوان اثرات سرمایه فکری بر عملکرد مالی شرکت: شواهدی از بازار بورس مالزی می‌پردازد. در این مطالعه، از شرکت مالزی در دوره ۲۰۰۹-۲۰۱۸ استفاده شد. این مطالعه از روش دو مرحله‌ای سیستم تعمیم یافته (GMM) به عنوان یک روش تخمین استفاده کرد زیرا برای داده‌هایی با مقاطع زمانی کوچک اما بزرگ مناسب است. علاوه بر این، صلاحیت حل مشکل درون زایی را دارد. سرمایه فکری با استفاده از مدل ضریب فکری ارزش افزوده اصلاح شده اندازه‌گیری شد و عملکرد مالی با بازده دارایی محاسبه شد. یافته‌های تجربی نشان می‌دهد که سرمایه فکری عامل اصلی بهبود عملکرد شرکت است و کارایی سرمایه فکری، عملکرد اندازه‌گیری شده توسط بازده دارایی را افزایش می‌دهد.

خان و همکاران^{۲۶} (۲۰۱۹) به بررسی مطالعه‌ای با عنوان سرمایه‌گذاری در منابع و قابلیت‌های نامشهود مزیت رقابتی پایدار و عملکرد شرکت می‌پردازد. در این مطالعه، از شرکت هندی در دوره ۲۰۱۱-۲۰۱۷ استفاده شد. یافته‌های آنان حاکی از آن است که سرمایه فکری شرکت‌ها را برای دستیابی به مزیت رقابتی تسهیل می‌کند و در نتیجه عملکرد کلی آنها را بهبود می‌بخشد.

ندیم و همکاران (۲۰۱۷) به بررسی مطالعه‌ای با عنوان آیا کارایی سرمایه فکری عملکرد شرکت را در اقتصادهای بریکس بهبود می‌بخشد؟: یک تخمین پانل پویا می‌پردازد. یافته‌های آنان حاکی از آن است که در نتیجه سرمایه‌گذاری در توسعه و فعالیت‌های تحقیقاتی بیشتر، شرکت‌ها بهبود عملکرد خود را تجربه می‌کنند.

احمدی لنگری و خوزین (۱۴۰۰) به بررسی مطالعه‌ای با عنوان تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌ها بر عملکرد مالی، ثبات مالی و شمول مالی در بخش بانکی ایران می‌پردازد. در این مطالعه، از بانک‌های بورسی در دوره ۱۳۹۵-۱۳۹۹ استفاده شد. یافته‌های آنان نشان داد که مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌ها بر عملکرد مالی و ثبات مالی تأثیر مثبت و معناداری دارد اما رابطه مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌ها بر شمول مالی تأثیر مثبت و معناداری ندارد.

فروغی نصب و همکاران (۱۴۰۰) به بررسی مطالعه‌ای با عنوان ابعاد مسئولیت پذیری اجتماعی و بهبود عملکرد مالی و غیر مالی شرکت‌ها می‌پردازد. برای این منظور از اطلاعات ۱۰۷ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی سال ۱۳۸۹ تا پایان سال ۱۳۹۸ استفاده نمود. یافته‌های آن‌ها نشان داد که بعد حقوقی و اخلاقی مسئولیت پذیری اجتماعی بر تغییرات نسبت کیتوبین تأثیر معنی‌داری نداشت، در حالی که بعد اجتماعی مسئولیت پذیری اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری بر تغییرات نسبت کیتوبین داشت. از طرفی بعد اجتماعی مسئولیت پذیری اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری بر تغییرات سرمایه ساختاری دارد و بعد اخلاقی و حقوقی مسئولیت پذیری اجتماعی تأثیر معناداری بر تغییرات سرمایه ساختاری ندارد.

ابراهیمی و همکاران (۱۴۰۰) به بررسی مطالعه‌ای با عنوان بررسی رابطه بین سرمایه فکری، سرمایه اجتماعی و عملکرد تحت شرایط عدم اطمینان محیطی و وجود روابط تجاری در بورس اوراق بهادار تهران می‌پردازد. جامعه آماری این

²⁵ Saddam et al.

²⁶ Khan et al.

پژوهش را تعداد ۴۸۸ نفر از مدیران، مسئولان و سرپرستان شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تشکیل می‌دهند که از بین آنها ۲۱۵ نفر با تخصیص متناسب شده از جدول برآورد حجم نمونه مورگان به عنوان نمونه انتخاب گردیدند. یافته‌های آنان نشان داد که سرمایه انسانی و سرمایه سازمانی به عنوان متغیر میانجی اثر مثبتی میان سرمایه مشتری و سرمایه اجتماعی دارند، و نیز سرمایه اجتماعی به عنوان متغیر میانجی اثر مثبتی میان اجزای سرمایه فکری و عملکرد دارد و همچنین روابط تجاری و عدم اطمینان محیطی به عنوان متغیرهای میانجی در رابطه میان سرمایه اجتماعی و عملکرد کلی اعم از عملکرد سازمانی و عملکرد بازاری نقش ایفا می‌کنند با این تفاوت که تأثیر روابط تجاری به شکل مثبت ولی عدم اطمینان محیطی به شکل منفی است.

یعقوبی و اسماعیلی (۱۴۰۰) به بررسی مطالعه‌ای با عنوان بررسی تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت بر رابطه بین معاملات اشخاص وابسته و عملکرد شرکت می‌پردازد. برای این منظور از اطلاعات ۱۳۸ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۳-۱۳۹۸ استفاده نمود. یافته‌های آنان نشان داد که بین معاملات اشخاص وابسته و عملکرد شرکت، رابطه منفی معناداری وجود دارد. همچنین، سایر نتایج نشان دادند مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت اثر منفی و تضعیف کننده بر رابطه معاملات اشخاص وابسته و عملکرد شرکت دارد.

اسکو و نوروزی (۱۴۰۰) به بررسی مطالعه‌ای با عنوان تعامل بین سرمایه فکری و مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌ها می‌پردازد. در پژوهش این محققین نقاط مشترک مسئولیت پذیری اجتماعی و سرمایه فکری شناسایی شده و همچنین سعی شده است اطلاعات مربوط به دارایی‌های نامشهود در گزارش جامع (مسئولیت پذیری اجتماعی) شناسایی شود. این تحقیق بیان می‌کند که لازم است اهداف گزارشگری مسئولیت پذیری اجتماعی و سرمایه فکری متحد و همگرا شود که می‌تواند منجر به یک رویکرد واحد در خصوص افشای عملکرد شرکت‌ها شود. تحقیقات محققان با تأکید بر سودمندی و سودمندی ایجاد یک گزارش یکپارچه که می‌تواند اطلاعات منتشر شده شفاف و مرتبط را برای ذینفعان به ارمغان بیاورد، به پایان می‌رسد.

قدردان و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی مطالعه‌ای با عنوان ایفای نقش مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی با تأکید بر نقش سرمایه فکری می‌پردازد. برای این منظور از اطلاعات ۱۰۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۱-۱۳۹۵ استفاده نمود. یافته‌های آنان نشان داد که بین سرمایه فیزیکی و سرمایه ساختاری با مسئولیت‌پذیری اجتماعی رابطه منفی و معنادار برقرار است. ولی بین سرمایه انسانی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی هیچ گونه رابطه معناداری مشاهده نشد.

بخردی‌نسب و زولانزاد (۱۳۹۹) به بررسی مطالعه‌ای با عنوان تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر عملکرد مالی شرکت با در نظر گرفتن نقش تعدیل گر ارزش ویژه نام و نشان تجاری می‌پردازد. برای این منظور از اطلاعات ۱۷۹ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۲-۱۳۹۶ استفاده نمود. روش اجرای تحقیق مبتنی بر رگرسیون چندک و مدل معادلات ساختاری است. یافته‌های آن‌ها نشان داد که بعد اقتصادی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت و محرک اعتبار ارزش برند، عوامل مثبت و معنادار برای همه کمی‌کننده‌ها هستند. عامل محرک توسعه برند بر ضرایب بالاتر عملکرد مالی شرکت تأثیر مثبت و معنادار دارد. یافته‌ها حاکی از تأثیر منفی بر عملکرد مالی شرکت از نظر وفاداری به برند است.

روش شناسی پژوهش

برای جمع آوری داده‌های مربوط به متغیرهای تحقیق از آمارهای سازمان بورس اوراق بهادار تهران استفاده شده است. در این پژوهش از پایگاه‌های اطلاعاتی سازمان بورس و اوراق بهادار تهران و انتشارات مدیریت پژوهش و نرم‌افزارهای بورسی از جمله ره‌آورد نوین، بهره برده می‌شود.

این پژوهش از لحاظ هدف از نوع پژوهش‌های کاربردی تجربی است، زیرا نتایج آن مستقیماً به سرمایه‌گذاران بورس اوراق بهادار کمک می‌کند و از نظر ماهیت جزء پژوهش‌های توصیفی همبستگی است که از یک طرف به توصیف سامان مند وضعیت فعلی می‌پردازد و از طرف دیگر ویژگی‌ها و صفات متغیرها را مطالعه و ارتباط بین متغیرها را از طریق تحلیل رگرسیون بررسی می‌کند. همچنین از نظر زمان پس رویدادی است. زیرا در این پژوهش متغیرها قبلاً به دست آمده‌اند و از نظر نوع استدلال استقرایی است، زیرا با بررسی مشاهدات جزئی یک نتیجه کلی حاصل می‌کند و از لحاظ تئوری در حوزه پژوهش‌های اثباتی است.

مرحله بعد از اینکه داده‌ها از نمونه‌های جامعه آماری جمع‌آوری شد، این است که داده‌ها جهت آزمون فرضیه‌ها تحلیل شود. فرآیند تجزیه و تحلیل داده‌ها چند مرحله‌ای است که طی آن داده‌های جمع‌آوری شده خلاصه، کدبندی و درنهایت پردازش می‌شوند تا زمینه اجرای تحلیل‌ها و انجام آزمون فراهم شود. با توجه به حجم وسیع داده‌ها و ضرورت پردازش آن‌ها برای برآورد آمارهای توصیفی و پارامترهای مدل و تجزیه و تحلیل و استنباط آماری از نرم‌افزارهای اکسل و ایویوز استفاده می‌شود. به این منظور برای پردازش، دسته‌بندی و آماده کردن متغیرها و ورود به نرم‌افزارهای ایویوز، از نرم‌افزار تخصصی اکسل استفاده شده و درنهایت برای بررسی فرضیه پژوهش از نرم‌افزار ایویوز استفاده می‌شود.

جامعه آماری این پژوهش شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. نمونه‌گیری به روش حذف سیستماتیک انجام شده است، بر این اساس کلیه شرکت‌های حاضر در جامعه آماری که دارای معیارهای زیر باشند از نمونه کنار گذاشته می‌شود:

- در دوره زمانی مورد پژوهش حداقل هر سه ماه یکبار سهام آنها مورد مبادله واقع شده باشد.
- جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گر مالی و هلدینگ و موارد مشابه نباشد.
- شرکت‌ها قبل از سال ۱۳۹۵ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشد و تا پایان سال ۱۴۰۰ از بورس خارج نشده باشد.

- صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی مربوط به آنها به طور کامل در دسترس باشد.

حوزه موضوعی، مکانی و زمانی پژوهش در ادامه تشریح می‌شود و حوزه موضوعی پژوهش تعیین اثر میانجی سرمایه فکری بر رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت است.

حوزه زمانی این پژوهش دوره زمانی ۶ ساله ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۰ هست.

حوزه پژوهش از نظر مکانی، شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران هستند.

نوع پژوهش: این پژوهش از نظر هدف، کاربردی است. هدف پژوهش کاربردی، توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است (خاکی، ۱۳۸۲). با توجه به هدف تحقیق که بررسی رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت با تاکید بر نقش میانجی سرمایه فکری است، روش تحقیق مطالعه حاضر، کاربردی بوده و می‌تواند نتایج حاصل

از آن برای سهامداران شرکت‌ها، اعتباردهندگان، تحلیلگران مالی، محققان دانشگاهی و تدوین کنندگان استانداردها مفید باشد.

در این پژوهش برای تعیین نمونه از روش حذف سیستماتیک استفاده شد. لذا شرکت‌های جامعه آماری که شرایط مورد نظر را دارا باشند به عنوان نمونه آماری انتخاب می‌شوند.

- شرکت طی دوره موردبررسی تغییر سال مالی نداده‌اند.
- شرکت‌هایی که در تمام سال‌های پژوهش جزء شرکت‌های بورسی هستند.
- شرکت‌های تحت بررسی جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری، هلدینگ، واسطه‌گری مالی و بیمه نیستند.
- اطلاعات و داده‌های آن‌ها در دسترس و قابل استفاده است.

با توجه به شرایط و محدودیت‌های فوق، از بین شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران درنهایت تعداد ۱۳۰ شرکت برای ۶ سال و در دوره زمانی ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۰، جمع‌آوری و به عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب شده است. شیوه انتخاب تعداد شرکت‌های مذکور به شرح جدول ۱ بوده است.

جدول ۱: نحوه نمونه‌گیری

تعداد شرکت‌ها	محدودیت
۳۹۲	جامعه آماری
(۴۷)	شرکت طی دوره موردبررسی تغییر سال مالی داده‌اند.
(۸۱)	شرکت‌هایی که در تمام سال‌های پژوهش جزء شرکت‌های بورسی نبودند.
(۸۹)	شرکت‌های تحت بررسی جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری، هلدینگ، واسطه‌گری مالی و بیمه باشند.
(۴۵)	اطلاعات و داده‌های آن‌ها در دسترس و قابل استفاده نباشد.
۱۳۰	نمونه نهایی

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت با تاکید بر نقش میانجی سرمایه فکری پرداخته می‌شود. جامعه آماری مورد بررسی مشتمل بر ۱۳۰ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد که برای دوره زمانی ۶ ساله (۱۳۹۵-۱۴۰۰) انتخاب شده‌اند. در این فصل، فرضیه‌های پژوهش تجزیه و تحلیل می‌شود. به طوری که پس از ارائه آمار توصیفی متغیرها و همبستگی آن‌ها موردبررسی قرار می‌گیرد. سپس آزمون فروض کلاسیک، یعنی همخطی، واریانس ناهمسانی، خودهمبستگی و نرمالیت، به صحت بررسی تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته پرداخته می‌شود. لازم به ذکر است آزمون تعیین تلفیقی و یا ترکیبی بودن مدل و همچنین آزمون اثرات ثابت و تصادفی به دلیل کنترل سال و صنعت انجام نمی‌شود. در پایان نیز بر اساس مدل‌های برآورد شده فرضیه‌ها پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد.

الف- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش: به منظور شناخت بهتر ماهیت جامعه‌ای که در پژوهش مورد مطالعه قرار گرفته است و آشنایی بیشتر با متغیرهای پژوهش، قبل از تجزیه و تحلیل داده‌های آماری، لازم است این داده‌ها توصیف شود. همچنین توصیف آماری داده‌ها، گامی در جهت تشخیص الگوی حاکم بر آن‌ها و پایه‌ای برای تبیین روابط بین متغیرهایی است که در پژوهش به کار می‌رود؛ بنابراین، قبل از این که به آزمون فرضیه‌های پژوهش پرداخته

شود، متغیرهای پژوهش به صورت خلاصه در جدول ۲ مورد بررسی قرار می گیرد. این جدول حاوی شاخص هایی برای توصیف متغیرهای تحقیق می باشد. لازم به ذکر است، متغیرهای پیوسته پژوهش پیش از ارائه آمار توصیفی در سطح خطای ۵ درصد نرمال شده است.

جدول ۲: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	نماد	میانگین	میانه	ماکزیمم	مینیمم	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
عملکرد شرکت	FB	0/153	0/118	0/453	-0/045	0/141	0/631	2/397
مسئولیت پذیری اجتماعی	CS R	0/865	0/882	1/681	0/167	0/434	0/055	1/979
سرمایه فکری	IC	3/969	3/098	11/202	0/933	2/689	1/251	3/869
ارزش افزوده شرکت	Va	2035568	846674	12400000	66487	3008382	2/452	8/353
کارایی سرمایه بکار گرفته شده	Cee	0/320	0/300	0/623	0/091	0/149	0/397	2/274
کارایی سرمایه انسانی	Hce	3/385	2/494	10/178	0/931	2/448	1/405	4/221
کارایی سرمایه ساختاری	Sce	0/568	0/607	0/916	0/045	0/253	-0/554	2/313
اندازه شرکت	SIZ E	15/016	14/862	17/796	12/776	1/298	0/355	2/591
سن شرکت	AG E	3/712	3/807	4/111	3/045	0/317	-0/643	2/267
اهرم مالی	LE V	0/534	0/536	0/877	0/172	0/202	-0/101	2/064
اندازه هیئت مدیره	BI	5/019	5/000	7/000	3/000	0/205	9/122	90/554
استقلال اعضای هیئت مدیره	BS	0/663	0/600	1/000	0/000	0/182	-0/247	3/359

همانطور که در جدول ۲ مشاهده می گردد، میانگین عملکرد شرکت که از طریق نسبت سود به حقوق صاحبان سهام محاسبه شده است برابر با ۰/۱۵۳ است. یعنی شرکت ها به صورت میانگین، ۱۵ درصد حقوق صاحبان سهام، سودآوری داشته است. میانه این متغیر ۰/۱۱۸ است که نشان می دهد، که نیمی از شرکتها عملکرد شرکت بالاتر از ۰/۱۱۸ دارند و نیمی دیگر عملکرد شرکت کمتر از این میزان دارند. بیشترین عملکرد شرکت ۰/۴۵۳ و کمترین میزان ۰/۰۴۵- است که منفی بودن کمترین مقدار به دلیل زیان ده بودن شرکتها است. انحراف معیار نیز میزان پراکندگی مشاهدات نسبت به میانگین را نشان می دهد. در این راستا انحراف معیار ۰/۱۴۱ بوده که بیانگر پراکندگی نسبت به میانگین است. این انحراف معیار بر اساس مقادیر حداقل و حداکثر تقریباً متوسط است.

همچنین، میانگین مسئولیت پذیری اجتماعی برابر با ۰/۸۶۵ است یعنی میزان مسئول بودن شرکتها در برابر جامعه ۰/۸۶ بوده است که این مقدار از مجموع میانگین چهار بعد میزان افشای اطلاعات مربوط به روابط کارکنان، میزان افشای اطلاعات به مشارکت اجتماعی، میزان افشای اطلاعات مربوط به تولید و میزان افشای اطلاعات مربوط به محیط زیست که به طور تقریبی با پژوهش حیدری و نوروش (۱۳۹۶) همخوانی دارد. به علاوه، میانگین سرمایه فکری برابر با ۳/۹۶۹ است که با مطالعه غیوری مقدم و همکاران (۱۳۹۱) مطابقت دارد.

آمار توصیفی نشان می‌دهد اندازه شرکت‌ها که از طریق لگاریتم دارایی شرکت‌ها به دست آمده است برابر با ۱۵/۰۱۶ است و میانگین سن شرکت که از طریق لگاریتم سال‌های تأسیس شرکت را نشان می‌دهد، ۳/۷۱۲ است. اهرم مالی که میزان تأمین بدهی را نشان می‌دهد برابر با ۰/۵۳۴ است یعنی شرکتها حدود ۵۳ درصد داراییهای خود بدهی در شرکت دارند. در نهایت، به صورت میانگین اندازه هیئت مدیره که تعداد هیئت مدیره را نشان می‌دهد برابر با ۵ نفر است و استقلال هیئت مدیره نیز ۰/۶۶۳ است یعنی میانگین تعداد نفرات هیئت مدیره برابر با ۵ نفر است که ۶۶ درصد آنان دارای استقلال هستند.

با بررسی چولگی متغیرها در جدول ۱ همان‌طور که مشاهده می‌شود، بیش‌ترین چولگی به راست برای اندازه هیئت مدیره (۹/۱۲۲) بوده است و بیش‌ترین چولگی به چپ برای سن شرکت (۰/۶۴۳-) است. چولگی در حقیقت معیاری از وجود یا عدم تقارن تابع توزیع می‌باشد. برای یک توزیع کاملاً متقارن چولگی صفر و برای یک توزیع نامتقارن با کشیدگی به سمت مقادیر بالاتر چولگی مثبت و برای توزیع نامتقارن با کشیدگی به سمت مقادیر کوچک‌تر مقدار چولگی منفی است. کمترین چولگی نیز برای مسئولیت‌پذیری اجتماعی (۰/۰۵۵-) است. همان‌طور که اشاره شد متغیرهای پژوهش پیش از ارائه آمار توصیفی و استفاده در الگوهای پژوهش نرمال شده‌اند.

با بررسی کشیدگی متغیرها مشاهده می‌شود که غیر نرمال‌ترین کشیدگی برای اندازه هیئت مدیره است. لازم به ذکر است که کشیدگی توصیف‌کننده‌ی میزان قله‌ای بودن یک توزیع احتمالی است. هرچقدر شکل تابع چگالی احتمال قله‌ای‌تر باشد میزان شاخص کشیدگی برای آن بیشتر است. به عبارت دیگر کشیدگی معیاری از تیزی منحنی در نقطه ماکزیمم است و مقدار آن برای توزیع نرمال برابر ۳ می‌باشد.

آزمون ضریب همبستگی متغیرهای پژوهش: به‌طور کلی شدت وابستگی دو متغیر به یکدیگر را همبستگی گویند. ضرایب همبستگی بین ۱- تا ۱ متغیر است و رابطه بین دو متغیر می‌تواند مثبت باشد یا منفی باشد. اصولاً ضریب همبستگی یک رابطه متقارن است، به‌طوری‌که هر چه قدر ضریب همبستگی به عدد یک نزدیک‌تر باشد میزان وابستگی دو متغیر بیشتر خواهد بود، این وابستگی بیانگر رابطه علت و معلولی نیست و ضریب همبستگی حرفی از اینکه کدام متغیر وابسته و کدام مستقل است به میان نمی‌آورد. در واقع با انجام آزمون همبستگی ارتباط اولیه بین متغیرها شناسایی می‌شود و با توجه به نتایج می‌توان گفت بین متغیرها ارتباط وجود دارد یا خیر و می‌توان به بررسی دقیق‌تر این روابط در ادامه فرآیند بررسی پرداخت.

نتایج ارائه‌شده در جدول (۳) نشان می‌دهد که متغیر عملکرد شرکت با متغیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی (۰/۰۵۶) دارای همبستگی مثبت است که همبستگی در سطح احتمال ۹۵ درصد معنادار نیست و با متغیر سرمایه فکری (۰/۷۱۳) دارای همبستگی مثبت است که همبستگی در سطح احتمال ۹۵ درصد معنادار است. از طرف دیگر از میزان همبستگی بین متغیرهای مستقل می‌توان به وجود یا عدم وجود همخطی پی برد. به‌طوری‌که اگر بین دوه‌دو متغیرها همبستگی بالایی وجود داشته باشد حاکی از وجود همخطی است.

جدول ۳: ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش

BS	BI	LEV	AGE	SIZE	IC	CSR	FB	
							1/000	FB
							-----	احتمال
						1/000	0/056	CSR
						-----	0/119	احتمال
					1/000	0/046	0/713	IC
					-----	0/199	0/000	احتمال
				1/000	0/461	-0/051	0/165	SIZE
				-----	0/000	0/153	0/000	احتمال
			1/000	0/103	0/059	-0/056	0/062	AGE
			-----	0/004	0/103	0/118	0/082	احتمال
		1/000	-0/058	0/038	-0/390	-0/072	-0/589	LEV
		-----	0/107	0/288	0/000	0/045	0/000	احتمال
	1/000	-0/080	-0/057	0/028	0/036	0/004	0/000	BI
	-----	0/026	0/115	0/433	0/311	0/904	0/995	احتمال
1/000	0/144	-0/205	0/009	-0/134	0/077	0/050	0/082	BS
-----	0/000	0/000	0/805	0/000	0/031	0/164	0/022	احتمال

آزمون F لیمر و هاسمن: در ابتدا به منظور بررسی انتخاب داده‌های تابلویی در برابر داده‌های تلفیقی از آزمون اف-لیمر استفاده می‌شود. نتیجه آزمون مذکور در جدول ۴ نشان داده شده است.

جدول ۴: نتایج آزمون F لیمر

مدل	آماره F	درجه آزادی	احتمال آماره آزمون	نتیجه
فرضیه اول پژوهش	6/103	-129/644	0/000	روش داده‌های ترکیبی
فرضیه دوم پژوهش	7/545	-129/644	0/000	روش داده‌های ترکیبی
فرضیه سوم پژوهش	5/307	-129/643	0/000	روش داده‌های ترکیبی

به لحاظ آنکه احتمال آماره آزمون F لیمر، در مدل‌های پژوهش کمتر از سطح خطای ۵ درصد می‌باشد پس مدل داده‌های ترکیبی تأیید می‌شود. با توجه به نتایج حاصله و با توجه به تأیید داده‌های ترکیبی، در مدل پژوهش، نیاز به انجام آزمون هاسمن جهت تعیین اثرات تصادفی و اثرات ثابت ضرورت پیدا می‌کند. نتایج آزمون هاسمن در جدول ۵ گزارش می‌شود.

جدول ۵: نتایج آزمون هاسمن

مدل	آماره	درجه آزادی	احتمال آماره آزمون	نتیجه
فرضیه اول پژوهش	81/120	6/000	0/000	روش داده‌های ترکیبی
فرضیه دوم پژوهش	25/393	6/000	0/000	روش داده‌های ترکیبی
فرضیه سوم پژوهش	85/718	7/000	0/000	روش داده‌های ترکیبی

نتایج احتمال اماره مربوط به آزمون هاسمن در جدول ۵ کمتر از ۵ درصد است لذا، مدل داده‌های ترکیبی با اثرات ثابت تأیید می‌شود.

بررسی مفروضات مدل رگرسیون خطی: فروض کلاسیک مجموعه‌ای از فروض است که در مورد جمله باقیمانده (خطای مدل) مطرح می‌شود. برای اینکه در مدل رگرسیون خطی، تخمین زن‌های ضرایب رگرسیون، بهترین تخمین زن‌های بدون تورش خطی باشند، لازم است تا مفروضات این مدل بررسی و آزمون شوند. لذا در ادامه، نحوه آزمون این مفروضات بیان شده و سپس نتایج حاصل از برآوردهای انجام شده تشریح می‌گردد.

ثابت بودن واریانس جمله خطاها: یکی از فروض رگرسیون خطی این است که تمامی جملات باقیمانده دارای واریانس برابر باشند. ممکن است در عمل این فرض صادق نبوده و به دلایل مختلفی از قبیل شکل نادرست تابع مدل، وجود نقاط پرت، شکست ساختاری در جامعه آماری و غیره شاهد پدیده ناهمسانی واریانس باشیم. برای بررسی این مشکل آزمون‌های مختلفی توسط اقتصاددانان معرفی شده است. در این مطالعه فرض همسانی واریانس باقیمانده‌ها از طریق آزمون بروش-پاگان-گودفری^{۲۷} مورد بررسی قرار گرفت؛ که نتایج آن در جدول ۶، نشان می‌دهد که فرضیه صفر مبنی بر وجود همسانی واریانس در تمامی مدل‌های پژوهش رد می‌شود؛ بنابراین، مشکل ناهمسانی واریانس در تمامی مدل‌ها وجود دارد. لذا برای رفع مشکل ناهمسانی واریانس از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) استفاده می‌شود.

جدول ۶: نتایج حاصل از آزمون ثابت بودن واریانس جمله خطا

نتیجه	احتمال آماره F	مقدار آماره F	مدل
فرضیه اول پژوهش	0/000	28/684	وجود مشکل ناهمسانی واریانس
فرضیه دوم پژوهش	0/000	23/196	وجود مشکل ناهمسانی واریانس
فرضیه سوم پژوهش	0/000	22/691	وجود مشکل ناهمسانی واریانس

عدم وجود خودهمبستگی جزء خطا: این فرض مدل کلاسیک رگرسیون خطی بیان می‌دارد که بین جملات باقیمانده رگرسیون، همبستگی وجود نداشته باشد. برای بررسی استقلال باقیمانده‌ها از بروش گادفری استفاده شده است. اگر مقدار آماره معنادار باشد نشان از وجود مشکل خودهمبستگی بین خطاهای مدل است؛ نتایج تخمین مدل‌های پژوهش در جدول ۷ نشان می‌دهد که این آماره آزمون برای مدل‌های پژوهش معنادار است. لذا مشکل خودهمبستگی در مدل‌های پژوهش وجود دارد. به جهت رفع مشکل خودهمبستگی از رگرسیون استاندارد مقاوم استفاده می‌شود.

جدول ۷: نتایج حاصل از آزمون عدم وجود خودهمبستگی جزء خطا

نتیجه	احتمال آماره F	مقدار آماره F	مدل
فرضیه اول پژوهش	0/000	129/381	وجود خودهمبستگی
فرضیه دوم پژوهش	0/000	174/876	وجود خودهمبستگی
فرضیه سوم پژوهش	0/000	113/086	وجود خودهمبستگی

همخطی بین جملات توضیحی: همخطی به معنای وجود رابطه شدید بین متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل می‌باشد. در صورت وجود همخطی، ضرایب برآوردی الگو دارای خطای معیار بالایی خواهد بود و در نتیجه این

²⁷ Breusch- Pagan- Godfrey

مسئله باعث می شود که تعداد متغیرهای معنی دار در معادله کاهش یابد. یکی از راه های دقیق جهت بررسی وجود همخطی آزمون VIF است. برای تشخیص همخطی باید عامل تورم واریانس مربوط به متغیر مورد نظر کمتر از ۱۰ باشد، در غیر این صورت متغیر مورد نظر منجر به همخطی می شود. در همین راستا نتایج آزمون VIF برای الگوهای پژوهش در جدول ۴-۶، نشان می دهد که در الگوها مقادیر VIF برای متغیرها کمتر از سطح ۱۰ می باشد. لذا مشکلی از بابت همخطی در بین متغیرها وجود ندارد. از آنجا که متغیرهای کنترلی و مستقل مربوط به فرضیه اول و دوم یکسان است لذا نتایج مربوط به همخطی در هر دو یکسان است. نتایج هخطی در جدول ۸ گزارش شده است.

جدول ۸: نتایج حاصل از آزمون همخطی از طریق آزمون VIF

متغیرها	نماد	فرضیه اول	فرضیه دوم	فرضیه سوم
مسئولیت پذیری اجتماعی	CSR	1/013	1/013	1/015
سرمایه فکری	IC			1/677
اندازه شرکت	SIZE	1/026	1/026	1/468
سن شرکت	AGE	1/019	1/019	1/020
اهرم مالی	LEV	1/060	1/060	1/314
اندازه هیئت مدیره	BI	1/023	1/023	1/023
استقلال هیئت مدیره	BS	1/077	1/077	1/082
مقدار ثابت	C	NA	NA	NA

آزمون فرضیه های پژوهش: در پژوهش حاضر سه فرضیه مورد توجه بوده است که عبارت است از:

فرضیه اول، مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت ارتباط معناداری دارند.

فرضیه دوم، مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت و سرمایه فکری ارتباط معناداری دارند.

فرضیه سوم، سرمایه فکری بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت تأثیر معناداری دارد.

نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش: نتایج بررسی فرضیه اول پژوهش مبنی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت ارتباط معناداری دارند، در جدول ۹ آورده شده است.

جدول ۹: نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش

$FB_{it} = \beta_0 + \beta_1 CSR_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 AGE_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 BI_{it} + \beta_6 BS_{it} + \varepsilon_{i,t}$					
متغیرها	نماد	ضریب	انحراف استاندارد	اماره t	احتمال اماره t
مسئولیت پذیری اجتماعی	CSR	0/027	0/005	5/472	0/000
اندازه شرکت	SIZE	-0/022	0/017	-1/294	0/196
سن شرکت	AGE	1/064	0/151	7/033	0/000
اهرم مالی	LEV	-0/418	0/027	-15/276	0/000
اندازه هیئت مدیره	BI	0/023	0/016	1/424	0/155
استقلال هیئت مدیره	BS	0/029	0/020	1/438	0/151
مقدار ثابت	C	-3/362	0/415	-8/108	0/000
آماره F	احتمال آماره F	ضریب تعیین	ضریب تعیین	تعیین تعدیل شده	
12/159	0/000	0/718		0/659	

همان‌طور که در جدول ۹ مشاهده می‌شود، آماره F برای الگوی پژوهش برابر با ۱۲/۱۵۹ است. در این راستا احتمال آماره F در مدل برابر با صفر بوده و در سطح ۹۵ درصد معنادار است؛ بنابراین معناداری کلی مدل تأیید می‌شود. در همین راستا ضریب تعیین تعدیل‌شده نشان می‌دهد که به ترتیب ۶۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته بر اساس متغیرهای طرف راست معادله رگرسیونی توضیح داده می‌شود. با توجه به معناداری کلی مدل می‌توان در رابطه با معناداری هریک از متغیرها اظهار نظر کرد. نتایج جدول ۹ نشان می‌دهد که ضریب متغیر مسئولیت پذیری اجتماعی برابر با ۰/۰۲۷ است. این ضریب بر اساس آماره t در سطح احتمال ۹۵ درصد معنادار است. لذا می‌توان گفت که مسئولیت پذیری اجتماعی بالا در شرکت منجر به افزایش عملکرد شرکت می‌شود. لذا فرضیه اول مبنی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت ارتباط معناداری دارند، تأیید می‌شود.

نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش: برای آزمون فرضیه دوم پژوهش، مبنی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت و سرمایه فکری ارتباط معناداری دارند، از نتایج در جدول ۱۰ آورده شده است.

جدول ۱۰: نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش

$IC_{it} = \beta_0 + \beta_1 CSR_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 AGE_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 BI_{it} + \beta_6 BS_{it} + \varepsilon_{it}$					
متغیرها	نماد	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	احتمال آماره t
مسئولیت‌پذیری اجتماعی	CSR	0/145	0/053	2/742	0/006
اندازه شرکت	SIZE	1/027	0/091	11/236	0/000
سن شرکت	AGE	1/750	0/883	1/983	0/048
اهرم مالی	LEV	-2/602	0/225	-11/554	0/000
اندازه هیئت مدیره	BI	0/433	0/240	1/802	0/072
استقلال هیئت مدیره	BS	0/141	0/206	0/684	0/494
مقدار ثابت	C	-18/701	3/199	-5/845	0/000
آماره F	احتمال آماره F	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده		
47/198	0/000	0/908	0/889		

همان‌طور که در جدول ۱۰ مشاهده می‌شود، آماره F برای الگوی پژوهش برابر با ۴۷/۱۹۸ است. در این راستا احتمال آماره F در مدل برابر با صفر بوده و در سطح ۹۵ درصد معنادار است؛ بنابراین معناداری کلی مدل تأیید می‌شود. در همین راستا ضریب تعیین تعدیل‌شده نشان می‌دهد که به ترتیب ۸۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته بر اساس متغیرهای طرف راست معادله رگرسیونی توضیح داده می‌شود. با توجه به معناداری کلی مدل می‌توان در رابطه با معناداری هریک از متغیرها اظهار نظر کرد. نتایج جدول ۱۰ نشان می‌دهد که ضریب متغیر مسئولیت پذیری اجتماعی برابر با ۰/۱۴۵ است. این ضریب بر اساس آماره t در سطح احتمال ۹۵ درصد معنادار است. لذا می‌توان گفت که شرکت‌های با مسئولیت پذیری اجتماعی بالاتر، سرمایه فکری بیشتری دارند. پس فرضیه دوم مبنی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت و سرمایه فکری ارتباط معناداری دارند، تأیید می‌شود.

نتایج آزمون فرضیه سوم پژوهش: برای آزمون فرضیه سوم پژوهش، مبنی بر سرمایه فکری بر رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت تأثیر معناداری دارد، از نتایج در جدول ۱۱ آورده شده است.

جدول ۱۱: نتایج آزمون فرضیه سوم پژوهش

$$FB_{it} = \beta_0 + \beta_1 CSR_{it} + \beta_2 IC_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 AGE_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \beta_6 BI_{it} + \beta_7 BS_{it} + \varepsilon_{i,t}$$

متغیرها	نماد	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	احتمال آماره t
مسئولیت پذیری اجتماعی	CSR	0/023	0/006	3/519	0/001
سرمایه فکری	IC	0/024	0/002	11/118	0/000
اندازه شرکت	SIZE	-0/051	0/012	-4/242	0/000
سن شرکت	AGE	0/984	0/107	9/188	0/000
اهرم مالی	LEV	-0/359	0/035	-10/238	0/000
اندازه هیئت مدیره	BI	0/011	0/010	1/064	0/288
استقلال هیئت مدیره	BS	0/024	0/011	2/195	0/029
مقدار ثابت	C	-2/692	0/302	-8/929	0/000
آماره F	احتمال آماره F	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده		
15.646	0.000	0.768	0.719		

همان طور که در جدول ۱۱ مشاهده می شود، آماره F برای الگوی پژوهش برابر با ۱۵/۶۴۶ است. در این راستا احتمال آماره F در مدل برابر با صفر بوده و در سطح ۹۵ درصد معنادار است؛ بنابراین معناداری کلی مدل تأیید می شود. در همین راستا ضریب تعیین تعدیل شده نشان می دهد که به ترتیب ۷۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته بر اساس متغیرهای طرف راست معادله رگرسیونی توضیح داده می شود. با توجه به معناداری کلی مدل می توان در رابطه با معناداری هریک از متغیرها اظهار نظر کرد. نتایج جدول ۱۱ نشان می دهد که ضریب متغیر مسئولیت پذیری اجتماعی برابر با ۰/۱۴۵ و ضریب متغیر سرمایه فکری برابر با ۰/۰۲۴ است. هر دو این ضرایب بر اساس آماره t در سطح احتمال ۹۵ درصد معنادار است. لذا می توان گفت که شرکت های با مسئولیت پذیری اجتماعی بالاتر و سرمایه فکری بالاتر منجر به بهبود عملکرد شرکت می شود.

برای بررسی فرضیه سوم مبنی سرمایه فکری بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت اثر میانجی دارد، از آزمون سوبل جدول ۱۲ استفاده می شود. نتایج آزمون سوبل نشان می دهد آماره پی آن برابر با ۲/۷۴۲ است و احتمال آماره p، آن برابر با ۰/۰۰۷ می باشد که کمتر از سطح احتمال ۵ درصد می باشد و این ضریب معنادار می باشد بنابراین نقش میانجی سرمایه فکری بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت، تأیید می گردد.

جدول ۱۲: آزمون سوبل پژوهش

فرضیه	آماره t	احتمال آماره p
سرمایه فکری بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت تأثیر معناداری دارد.	2/742	0/007

نتایج و پیشنهادات پژوهش

نتایج فرضیه اول نشان داد که ضریب متغیر مسئولیت پذیری اجتماعی برابر با ۰/۰۲۷ است. این ضریب بر اساس آماره t در سطح احتمال ۹۵ درصد معنادار است. لذا می توان گفت که مسئولیت پذیری اجتماعی بالا در شرکت منجر به افزایش عملکرد شرکت می شود. لذا فرضیه اول مبنی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت ارتباط معناداری دارند، تأیید می شود.

بر اساس نتایج باید بیان کرد که مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت منجر به کاهش تضاد منافع بین مدیران و سایر ذینفعان می شود (سیال و همکاران، ۲۰۱۸). در این راستا، وانگ و همکاران (۲۰۰۸) بیان می نمایند فعالیت های مسئولیت پذیری اجتماعی با ایجاد دارایی های نامشهود و سرمایه اخلاقی منجر به بهبود هر چه بیشتر عملکرد شرکت می شود. شرکت در برنامه های مرتبط با مسئولیت پذیری اجتماعی، منجر به افزایش تعهد در بین کارکنان (سانتوس، ۲۰۱۱) افزایش رضایت مشتریان و میزان وفاداری آنان به شرکت و محصولاتش (سعیدی و همکاران، ۲۰۱۵؛ وبر، ۲۰۰۸) و در ادامه منجر به افزایش شهرت شرکت می گردد (چاتزوگلوت همکاران، ۲۰۱۷). تمام نتایج مطرح شده می تواند منجر به افزایش عملکرد شرکت شود (مانچیراجو و راجگوپال، ۲۰۱۷). در این راستا، هو و تیلور (۲۰۰۷) بیان می کنند شرکت های با درآمد بالا تمایل بیشتری در افشای محیطی و اجتماعی دارند چرا که این امر منجر به ایجاد تصویر مطلوب از خود در بین رقبا می شود. کرنل و شاپیرو (۱۹۸۷) نیز مطابق با تئوری تأثیر اجتماعی، بیان می نمایند، فعالیت های مسئولیت پذیری اجتماعی قادر است با تأثیر مثبت بر عملکرد شرکت روابط اجتماعی شرکت را نیز بهبود بخشد. لذا، شرکت ها در فعالیت های مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت می کنند تا بر مشکلات نمایندگی غلبه کنند، با ایجاد سرمایه اخلاقی و بهبود شهرت، نظر مشتریان و ذینفعان را جلب نمایند و در نهایت، عملکرد شرکت را بهبود می بخشد.

نتایج بررسی فرضیه دوم نشان داد که ضریب متغیر مسئولیت پذیری اجتماعی برابر با ۰/۱۴۵ است. این ضریب بر اساس آماره t در سطح احتمال ۹۵ درصد معنادار است. لذا می توان گفت که شرکت های با مسئولیت پذیری اجتماعی بالاتر، سرمایه فکری بیشتری دارند. پس فرضیه دوم مبنی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت و سرمایه فکری ارتباط معناداری دارند، تأیید می شود

در این راستا، برانکو-کاستلو و رودریگز-لیما (۲۰۰۶) بیان می نمایند که ابتکارات مسئولیت پذیری اجتماعی به شرکت ها کمک می کند تا سرمایه انسانی خود را با بهبود وفاداری و تعهد کارکنان توسعه دهند و در نتیجه به مزیت های رقابتی نسبت به رقبای خود دست یابند. برامر و همکاران (۲۰۰۷) بیان می نمایند سازمان ها با استفاده از مسئولیت پذیری اجتماعی قادر می شوند تا محیطی قابل اعتماد ایجاد نمایند و در دانش سازمانی که در کارکنان و مهارت های مدیریتی کاشته می شود، به طور مثبت و مؤثر مشارکت کنند. دیویس و همکاران (۲۰۰۰) نیز مطرح می نمایند این فعالیت، یک محیط امیدوارکننده در محیط کاری به وجود می آید و انگیزه در کارکنان را به وجود می آورد که به عملکرد بالاتر کارکنان ختم می شود. ملو و گاریدو-مورگادو (۲۰۱۲) نیز نشان داد، شرکت هایی که دارای مسئولیت پذیری اجتماعی هستند شهرت مناسبی را کسب می نمایند پس این قبیل شرکت ها، مزیت های تجاری متفاوتی مانند، وفاداری مشتری، جذب سرمایه گذاران، کاهش هزینه های نیروی کار و مواجهه با هزینه های تأمین مالی کمتر به دست می آورد و این ارتباط مثبت بین مسئولیت پذیری اجتماعی و سرمایه رابطه ای را نشان می دهد.

نتایج بررسی فرضیه سوم نشان داد که ضریب متغیر مسئولیت پذیری اجتماعی برابر با ۰/۱۴۵ و ضریب متغیر سرمایه فکری برابر با ۰/۰۲۴ است. هر دو این ضرایب بر اساس آماره t در سطح احتمال ۹۵ درصد معنادار است. لذا می توان گفت که شرکت های با مسئولیت پذیری اجتماعی بالاتر و سرمایه فکری بالاتر منجر به بهبود عملکرد شرکت می شود.

برای بررسی فرضیه سوم مبنی سرمایه فکری بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت اثر میانجی دارد، از آزمون سوبل استفاده می شود. نتایج آزمون سوبل نشان می دهد آماره پی آن برابر با ۲/۷۴۲ است و احتمال اماره p ، آن برابر با ۰/۰۰۷ می باشد که کمتر از سطح احتمال ۵ درصد می باشد و این ضریب معنادار می باشد بنابراین نقش میانجی سرمایه فکری بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت، تأیید می گردد.

- بر اساس نتایج باید گفت که این فعالیت های مسئولیت پذیری اجتماعی به همان اندازه که در بهبود کارایی و اثربخشی عملیاتی مدیران مفید است، در تقویت رابطه اعتماد بین شرکت و سهامداران آن نیز مفید است. اجرای سیاست های منابع انسانی سنجیده و مناسب به طور بالقوه کارکنان را تشویق می کند تا مهارت های خود را تقویت کنند و در نتیجه رشد آنها را در شرکت افزایش دهند. این همچنین می تواند کارکنان را به استفاده از ایده های جدید و نوآوری در کار خود تحریک کند. علاوه بر این، پیمودن مسیر مسئولیت پذیری اجتماعی یک شرکت را قادر می سازد تا قابلیت ها و منابع جدید را از طریق شبکه خود تولید و جذب کند. از این رو، مسئولیت پذیری اجتماعی باعث می شود که دارایی های نامشهود شرکت، از جمله سرمایه فکری، افزایش یابد. ابداع و اجرای سیاست های کارکنان پسند منابع انسانی در یک شرکت منجر به حفظ کارکنان می شود، به ویژه آنهایی که به موفقیت شرکت در بلندمدت کمک کرده اند. علاوه بر این، از زمان شروع مجدد پروژه های اجتماعی، تصویر شرکت را در جامعه روشن می کند. این می تواند در کوتاه مدت تأثیر مثبتی داشته باشد، اما مزایای بیشتری در بلندمدت به همراه خواهد داشت. اگر شرکت در پروژه های فناوری سبز سرمایه گذاری کند، می تواند خود را به عنوان یک شهروند شرکتی مسئولیت پذیر از نظر ذینفعان مختلف قرار دهد. بازده حاصل از چنین سرمایه گذاری هایی به احتمال زیاد تأثیر مطلوبی بر عملکرد آینده یک شرکت خواهد داشت که این امر با مطالعات مجلس و همکاران (۲۰۱۶)؛ ندیم و همکاران (۲۰۱۷)؛ ساردو و سراسکیرو (۲۰۱۷) مطابقت دارد.

محدودیت های پژوهش

گام برداشتن به سمت هدف همیشه با محدودیت هایی همراه است که سرعت آن را کاهش می دهد. در این راستا محدودیت های تحقیق حاضر به شرح زیر است:

- الف) تمامی واحدهای تجاری انتخابی در نمونه آماری، از بین شرکت های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران انتخاب شده اند؛ بنابراین، در تعمیم نتایج به کلیه واحدهای تجاری که در حال حاضر در بورس اوراق بهادار پذیرفته شده اند، با احتیاط باید عمل شود.
- ب) نتایج پژوهش حاضر، در سطح کل شرکت ها و بدون تفکیک بر اساس نوع صنعت به دست آمده و ممکن است در خصوص هریک از صنایع به طور مجزا، نتایج متفاوتی حاصل شود.
- ب) با توجه به اینکه در ایران تورم مداوم وجود دارد این امر ممکن است نتایج را تحت تأثیر قرار دهد.
- ج) قلمرو زمانی پژوهش حاضر، بازه ۱۳۹۵-۱۴۰۰ بوده است؛ بنابراین، در تعمیم نتایج به دوره های زمانی دیگر باید با احتیاط عمل شود.

- بااین وجود، اعتقاد ما به راین است که هیچ کدام از محدودیت های مزبور منجر به خدشه دار شدن پژوهش نشده و پژوهش همچنان از روایی داخلی و خارجی مناسبی برخوردار است.

پیشنهادهای پژوهش

در این بخش، بر اساس نتایج و یافته های تحقیق، دو مجموعه پیشنهاد ارائه شده است. اول، پیشنهادات کاربردی که باید به استفاده کنندگان از اطلاعات حسابداری و مالی، به ویژه سرمایه گذاران و مدیران، در تصمیم گیری کمک کند، و دوم، پیشنهاداتی برای تحقیقات آتی که بتواند تحقیقات آتی را هدایت کند.

پیشنهادهای کاربردی پژوهش: به مدیران پیشنهاد کرد که، از آنجا که فعالیت های مسئولیت پذیری اجتماعی در بهبود کارایی و اثربخشی عملیاتی شان مفید است و منجر به تقویت رابطه اعتماد بین شرکت و سهامداران نیز می گردد، سعی نمایند بیشتر فعالیت های مسئولیت پذیری اجتماعی را در دستور کار خود قرار دهند.

همچنین، شرکت در پروژه های اجتماعی، تصویر مثبتی از شرکت در جامعه ایجاد می شود، این می تواند در کوتاه مدت تأثیر مثبتی داشته باشد، اما مزایای بیشتری در بلندمدت به همراه خواهد داشت. بنابراین به هیئت مدیره و مدیران پیشنهاد کرد که، در پروژه های فناوری سبز سرمایه گذاری کند، چرا که با این امر می تواند خود را به عنوان یک شهروند شرکتی مسئولیت پذیر از نظر ذینفعان مختلف جلوه دهند.

به سرمایه گذاران نیز پیشنهاد می شود در حین سرمایه گذاری میزان مسئولیت پذیر بودن شرکت ها را مد نظر قرار دهند زیرا بازده حاصل از چنین سرمایه گذاری هایی به احتمال زیاد بالاتر خواهد بود.

به سهامداران عمده شرکت و هیئت مدیره شرکت پیشنهاد می شود، با اجرای سیاست های منابع انسانی سنجیده و مناسب به طور بالقوه کارکنان را تشویق کنند تا مهارت های خود را تقویت کنند. زیرا رشد آنها بهبود عملکرد شرکت را تسریع می نماید. مثلاً، شرکت ها می توانند انگیزه و تمرکز را برای کارکنان خود با معرفی یک سیستم پاداش و رهبری مشارکتی طراحی شده حفظ کنند. این همچنین می تواند کارکنان را به استفاده از ایده های جدید و نوآوری در کار خود تحریک کند.

به دولت نیز پیشنهاد می شود برای حمایت از اهمیت دادن به سرمایه فکری، استاندارد و شرایط افزایش قوی تری برای شرکت ها لحاظ نمایند تا سهامداران و کارکنان و ... به راحتی از میزان اهمیت دادن شرکت ها را به سرمایه فکری آگاه شوند. پیشنهاد می شود که سازمان بورس اوراق بهادار تهران، قوانین و مقرراتی را اتخاذ کند که تا حد امکان بتواند میزان واقعی مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها را در طول سال متمادی فعالیت شان اندازه گیری و مشخص نماید.

پیشنهادهایی برای پژوهش های آتی: به منظور انجام پژوهش های آتی در ارتباط با این پژوهش، موضوعات زیر پیشنهاد می شود:

- تأثیر توانایی مدیریت بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت
- تأثیر سرمایه انسانی بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت
- تأثیر سرمایه فکری بر رابطه بین افشای اطلاعات و عملکرد شرکت
- تأثیر سرمایه فکری بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و رقابت در بازار محصول شرکت
- تأثیر سرمایه فکری بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و بحران مالی
- تأثیر سرمایه فکری بر رابطه بین استراتژی تجاری شرکت و عملکرد شرکت

منابع و مأخذ

- ابراهیمیان، سید جواد، پورآقاجان، عباسعلی، رمضانی، جواد. (۱۴۰۰). بررسی رابطه بین سرمایه فکری، سرمایه اجتماعی و عملکرد تحت شرایط عدم اطمینان محیطی و وجود روابط تجاری در بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۰(۳۹)، ۲۸۷-۳۰۲.
- ایبلی، خدایار و موفقی، حسن. (۱۳۸۶). دریچه‌ای بر مفاهیم نوین مدیریتی، با تأکید بر منابع انسانی. چاپ دوم، تهران، انتشارات سارگل.
- احمدی لنگری، سید حسین، خوزین، علی. (۱۴۰۰). تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌ها بر عملکرد مالی، ثبات مالی و شمول مالی در بخش بانکی ایران. فصلنامه تحلیل بازار سرمایه، ۱(۳)، ۱۵۲-۱۸۸.
- اسکو، وحید، نوروژی، محمد. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت بر رابطه بین معاملات اشخاص وابسته و عملکرد شرکت. پژوهش‌های حسابداری مالی، ۱۳(۲)، ۱۹-۳۲.
- امیدوار، علیرضا. (۱۳۸۷). ترویج مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، تکمیل‌کننده و جایگزین سیاست‌ها و وظایف دولت. پژوهشنامه مسئولیت پذیری اجتماعی سازمان‌ها، ۸۹: ۲۱-۹.
- ایزدی‌نیا، ناصر، کربلایی کریم، امیرحسین. (۱۳۹۱). شناسایی تأثیر متغیرهای منتخب مالی بر بازده سهام در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش‌های حسابداری مالی، ۴(۱)، ۱۷-۳۰.
- بخردی نسب، وحید، ژولانژاد، فاطمه. (۱۳۹۹). تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر عملکرد مالی شرکت با در نظر گرفتن نقش تعدیل گر ارزش ویژه نام و نشان تجاری. حسابداری و منافع اجتماعی، ۱۰(۴)، ۲۷-۷۲.
- بیاضی، طهرانبندو علی، عقیلی و حسن و معین نجف آبادی، فقیه (۱۳۸۸). مدل جامع مدیریت عملکرد سازمان‌ها، ماهنامه تدبیر، شماره ۲۱۱، صص ۵۴-۴۹.
- تقی‌زاده، هوشنگ؛ سلطانی، غلامرضا. (۱۳۸۹). تأثیر اخلاق کسب و کار بر مسوولیت اجتماعی بنگاه، اخلاق در علوم و فناوری، دوره ۵، شماره ۴-۳، ۹۴-۱۰۴.
- جامی پور، مونا، عصاریان، محمد، یزدانی، حمید رضا. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر گرایش استراتژیک کسب‌وکار بر عملکرد سازمانی با نقش میانجی مدیریت دانش. مدیریت بازرگانی، ۱۰(۴)، ۸۳۵-۸۵۴.
- جعفری جم، حسین، علی عسگری، فائزه، زارعی، حمید. (۱۳۹۸). عملکرد مالی و ارزش شرکت‌ها: نقش افشا اطلاعات پایداری. دانش حسابداری مالی، ۶(۳)، ۲۱۵-۲۴۲.
- حجازی، رضوان، حسینی، عارفه. (۱۳۸۵). مقایسه رابطه ارزش افزوده بازار و ارزش افزوده اقتصادی با معیارهای حسابداری در بورس اوراق بهادار. پژوهشنامه اقتصادی، ۶(۲۳)، ۲۳۷-۲۶۲.
- حساس یگانه، یحیی و برزگر، قدرت الله. (۱۳۹۳). مبانی نظری مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌ها و پارادایم تحقیقاتی آن در حرفه حسابداری. فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت.
- خراسانی، منا (۱۳۸۹). تحلیل بهره‌وری از دید اصول پایه‌ای ناب مطالعه موردی پالایشگاه تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه صنعتی شاهرود.
- خواجوی، دکتر شکرالله، قدیریان آرانی، محمدحسین. (۱۳۹۷). توانایی مدیران، عملکرد مالی و خطر ورشکستگی. مجله دانش حسابداری، ۹(۱)، ۳۵-۶۱.

رحمانی، سمیه، غلامی جمکرانی، رضا. (۱۳۹۵). تمرکز بر مشتری و عملکرد شرکت. حسابداری مدیریت، ۹(۳۱)، ۸۱-۹۱.

رحیمیان، نظام‌الدین؛ توکل‌نیا، اسماعیل؛ اسدی، زینب. (۱۳۹۱). میز تشریح: حسابداری مسئولیت‌های اجتماعی / مسئولیت‌های اجتماعی و پایداری شرکت‌ها. فصلنامه حسابداری رسمی، ۲۹: ۴۰-۳۲.

رضایی دولت‌آبادی، حسین؛ خائف الهی، احمد علی. (۱۳۸۵). مدلی برای تعیین میزان تأثیر بازار گرای بر عملکرد کسب‌وکار با توجه به قابلیت‌های بازاریابی در صنایع شیمیایی، فصلنامه مدرس علوم انسانی، دوره ۱۰، شماره ۱، ۱۴۳-۱۶۹.

رضائی، فرزین؛ همتی، حسن؛ شاملو، بهرام. (۱۳۸۹). سرمایه فکری عملکرد مبتنی بر ارزش و سرمایه فکری، فصلنامه تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره ۷، ۱۸-۳۶.

رهنمای رودپشتی، فریدون. (۱۳۸۶). بررسی و ارزیابی کارکرد ارزش افزوده اقتصادی و ارزش افزوده بازار جهت ارزیابی عملکرد اقتصادی شرکتها. پژوهشنامه اقتصادی، ۷(۲۵)، ۱۵۷-۱۷۵.

شافعی، رضا؛ احمدی دهرشید، کیومرث. (۱۳۹۲). مسئولیت‌پذیری اجتماعی سازمانی، تهران: انتشارات سمت.

شافعی، رضا؛ احمدی دهرشید، کیومرث. (۱۳۹۲). مسئولیت‌پذیری اجتماعی سازمانی، تهران: انتشارات سمت.

صنوبر، ناصر؛ حیدریان، بهنام. (۱۳۹۱). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها در ایران. فصلنامه جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، ۱(۱): ۸۹-۷۱.

عبداله زاده درودی، حسن. (۱۳۸۸). مقایسه محتوای اطلاعاتی نسبت جریان‌های نقدی، ارزش افزوده نقدی، سود حسابداری و ارزش افزوده بازار به ارزش دفتری کل دارایی‌های شرکت در ارزیابی عملکرد شرکت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نیشابور، دانشکده علوم انسانی.

علامه، سیدمحسن؛ مقدمی، مهدی. (۱۳۸۹). بررسی رابطه میان یادگیری سازمانی و عملکرد سازمانی؛ مطالعه موردی: واحد نیرو محرکه شرکت ایران خودرو، پژوهشنامه مدیریت اجرایی، دوره ۱۰، شماره ۱، ۷۵-۱۰۰.

علی‌خانی، راضیه؛ مران‌جوری، مهدی. (۱۳۹۳). کاربرد تئوری‌های افشای اطلاعات زیست‌محیطی و اجتماعی. فصلنامه مطالعات حسابداری و حسابرسی، ۹: ۵۴-۳۶.

عیسی‌زاده، فریاد؛ پاک‌مرام، عسگر؛ جبارزاده، سعید. (۱۳۹۴). رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی، اجتناب مالیاتی و ارزش ایجاد شده برای سهامداران در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، اولین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، اقتصاد، حسابداری و علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور نکا، ساری.

فروغی نسب، محمد، صراف، فاطمه، نجفی مقدم، علی. (۱۴۰۰). ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی و بهبود عملکرد مالی و غیر مالی شرکت‌ها. تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۱۳(۵۰)، ۸۱-۹۸.

فروغی، داریوش؛ میرشمس شهشهانی، مرتضی؛ پورحسین، سمیه. (۱۳۸۷). نگرش مدیران درباره افشای اطلاعات حسابداری اجتماعی: شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه مطالعات حسابداری و حسابرسی، ۹: ۳۶-۵۴.

قاهری، راضیه. (۱۳۸۹). مسئولیت‌پذیری اجتماعی سازمان و ضرورت توجه به آن. پژوهشنامه مسئولیت‌پذیری اجتماعی سازمان‌ها، ۶۱: ۱۵۹-۱۰۹.

- قدرتیان کاشان، عبدالجابر؛ انواری رستمی، علی اصغر. (۱۳۹۳). طراحی مدل جامع ارزیابی عملکرد و رتبه بندی شرکت ها، فصلنامه مدرس علوم انسانی، ویژه نامه مدیریت، دوره ۶، شماره ۹، ۱۹-۳۶.
- قدردان، احسان، مقدم، عبدالکریم، سلطانیان، چیمین، شاهمرادی، شهین. (۱۳۹۹). ایفای نقش مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتی با تأکید بر نقش سرمایه فکری. تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۱۲(۴۵)، ۷۱-۸۸.
- قلاوندی، حسن. (۱۳۹۵). رابطه تغییر سازمانی بر اساس عوامل مدیریتی با عملکرد سازمانی. جامعه شناسی کاربردی، ۲۷(۲)، ۱۴۱-۱۵۶.
- کفاش پور، آذر؛ نجفی سیاهرودی، مهدی. (۱۳۸۸). تأثیر تحقیقات بازاریابی بر عملکرد از طریق فرهنگ بازار گرای در آژانس های مسافرتی شهرستان مشهد، پژوهش نامه مدیریت تحول، سال ۱، شماره ۲، ۱۱۶-۱۳۸.
- کبیری، حبیب؛ محمدزاده سالطه، حیدر. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و کیفیت گزارشگری مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از دیدگاه کارشناسان مالی زن. فصلنامه زن و مطالعات خانواده، ۲۴(۶): ۸۳-۶۷.
- مرادی، مجید. (۱۳۹۵). نقش تئوری مشروعیت و تئوری ذی نفعان در مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها. فصلنامه مطالعات اقتصاد، مدیریت مالی و حسابداری، ۴(۲): ۱۸۶-۱۷۴.
- ملکیان، اسفندیار؛ اصغری، جعفر. (۱۳۸۵). مطالعه رابطه بین ارزش افزوده اقتصادی و نرخ بازده دارایی در راستای ارزیابی عملکرد شرکت های پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار ایران، بورس اقتصادی، شماره ۵۵-۵۴، ۲۸-۲۶.
- مهدوی، غلامحسین؛ حسینی ازان آخاری، مهدی. (۱۳۸۷). بهترین معیار برای ارزیابی عملکرد مالی چیست؟، پژوهشنامه اقتصادی، پیاپی ۳۱، شماره ۴، ۱۳۰-۱۲۷.
- نمازی، محمد، غلامی، رضا. (۱۳۹۵). الگوی جامع رتبه بندی شرکت ها با استفاده از اطلاعات حسابداری، ارزیابی متوازن و تکنیک پاپریکا. مجله دانش حسابداری، ۷(۲۷)، ۷-۳۳.
- نمازی، محمد، مقیمی، فاطمه. (۱۳۹۷). تأثیر نوآوری و نقش تعدیلی مسئولیت پذیری اجتماعی بر عملکرد مالی شرکت ها در صنایع مختلف. بررسی های حسابداری و حسابرسی، ۲۵(۲)، ۲۸۹-۳۱۰.
- نمازی، محمد، مقیمی، فاطمه. (۱۳۹۸). بررسی تأثیر سازه های مربوط به رشد نوآوری و نقش میانجی چالش های نوآوری بر عملکرد مالی و اقتصادی شرکت های بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش های حسابداری مالی، ۱۰(۴)، ۷۹-۱۰۴.
- نمازی، محمد، نمازی، نویدرضا. (۱۳۹۵). رتبه بندی شرکت ها بر اساس سنجه های ارزیابی عملکرد با استفاده از تکنیک چند شاخصه TOPSIS و مقایسه معیارهای ارزیابی (شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران). پژوهش های حسابداری مالی، ۸(۲)، ۳۹-۶۴.
- یعقوبی الهه و اسماعیلی حلیمه. (۱۴۰۰). تعامل بین سرمایه فکری و مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها. فصلنامه علمی تخصصی رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۵(۶۴)، ۱۲۹-۱۴۲.

Abeysekera, I. (2010). The influence of board size on intellectual capital disclosure by Kenyan listed firms. *Journal of Intellectual Capital*, 11(4), 504e518.

Advantage, C. (2020). Corporate Social Responsibility. CSR and Socially Responsible Investing Strategies in Transitioning and Emerging Economies, 65.

- Ahangar, R. G. (2011). The relationship between intellectual capital and financial performance: An empirical investigation in an Iranian company. *African Journal of Business Management*, 5(1), 60e88.
- Alipour, M. (2012). The effect of intellectual capital on firm performance: an investigation of Iran insurance companies. *Measuring Business Excellence*, 16(1), 53-66.
- Aramburu, A. A., & Pescador, I. G. (2017). The effects of corporate social responsibility on customer loyalty: The mediating effect of reputation in cooperative banks versus commercial banks in the Basque country. *Journal of Business Ethics*, 154(3), 701e719.
- Aras, G., Aybars, A., & Kutlu, O. (2011). The interaction between corporate social responsibility and value added intellectual capital: Empirical evidence from Turkey. *Social Responsibility Journal*, 7(4), 622e637.
- Barrena-Martinez, J., Lopez-Fernandez, M., & Romero-Fernandez, P. M. (2018). Drivers and barriers in socially responsible human resource management Sustainability. *Sustainability* (Vol. 10, (2), 1532.
- Bates, R. A., & Holton III, E. F. (1995). Computerized performance monitoring: A review of human resource issues. *Human Resource Management Review*, 5(4), 267-288.
- Bernadin, H. K., Kane, J. S., Ross, S., Spina, J. D., & Johnson, D. L. (1995). Performance appraisal design, development and implementation. *Handbook of Human Resource Management*, Cambridge, MA: Blackwell, 462-93.
- Biddle, G. C., Brown, R. and Wallace, J. S. (1999). Evidence on EVA. *Journal of Applied Corporate Finance*, Vol. 12, No. 2, Pp. 69-79.
- Bin. Zh, Kee-hung, L., Bo, W., Wang. Zh. (2018). The Clean Development Mechanism and Corporate Financial Performance: Empirical Evidence from China. *Resources, Conservation & Recycling*. Vol.129, No. 2. Pp. 278-289.
- Bollen, L., Vergauwen, P., & Schnieders, S. (2005). Linking intellectual capital and intellectual property to company performance. *Management Decision*, 43(9), 1161e1185.
- Bontis, N. (2003). Intellectual capital disclosure in Canadian corporations. *Journal of Human Resource Costing and Accounting*, 7(1/2), 9e20.
- Bontis, N. (2004). National intellectual capital index: a United Nations initiative for the Arab region. *Journal of intellectual capital*, 5(1), 13-39.
- Boone, A. L., & White, J. T. (2015). The effect of institutional ownership on firm transparency and information production. *Journal of Financial Economics*, 117(3), 508-533.
- Brammer, S., Millington, A., & Rayton, B. (2007). The contribution of corporate social responsibility to organizational commitment. *International Journal of Human Resource Management*, 18(10), 1701e1719.
- Branco-Castelo, M., & Rodriguez-Lima, L. (2006). Corporate social responsibility and resource-based perspectives. *Journal of Business Ethics*, 69(2), 111e132.
- Brumbach, G. (1998). Ideas, Issues and Predictions: About Performance Management. *Reading in Performance Management*, 2-21.
- Carroll, A., & Hatfield, J. (1985). An empirical examination of the relationship between corporate social responsibility and profitability. *Academy of Management Journal*, 28, 446e463. F.
- Chatzoglou, P., Chatzoudes, D., Amarantou, V., & Aggelidis, V. (2017). Examining the antecedents and the effects of CSR implementation: An explanatory study. *EuroMed Journal of Business*, 12(2), 189e206.
- Chen, C. J., Liu, T. C., Chu, M. A., & Hsiao, Y. C. (2014). Intellectual capital and new product development. *Journal of Engineering and Technology Management*, 33, 154-173.
- Civelek, M. E., Çemberci, M., Artar, O. K., & Uca, N. (2015). Key factors of sustainable firm performance: A strategic approach.

- Clarkson, M. E. (1995). A stakeholder framework for analyzing and evaluating corporate social performance. *Academy of Management Review*, 20(1), 92e117.
- Coles, J. L., Lemmon, M. L., & Meschke, J. F. (2012). Structural models and endogeneity in corporate finance: The link between managerial ownership and corporate performance. *Journal of financial economics*, 103(1), 149-168.
- Cornell, B., & Shapiro, A. C. (1987). Corporate stakeholders and corporate finance. *Financial Management*, 16(1), 5e14.
- Daniel, F., Lohrke, F., Fornaciari, C., and Turner, A., Jr. (2004). Slack Resources and Firm Performance: A Meta-Analysis. *Journal of Business Research*, Vol. 57, No.6, Pp. 565–574.
- Davis, J. H., Schoorman, F. D., Mayer, R. C., & Tan, H. H. (2000). The trusted general manager and business unit performance: Empirical evidence of a competitive advantage. *Strategic Management Journal*, 21(5), 563e576.
- Donaldson, Thomas., & Preston, E. (1995). The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts Evidence & Implications. *Academy of Management Review* 20.(^۱)
- Edvinsson, L. (2002). Corporate longitude: Navigating the knowledge economy. Book House Pub.
- El Ghouli, S., Guedhami, O., Kwok, C. C., & Mishra, D. R. (2011). Does corporate social responsibility affect the cost of capital? *Journal of Banking & Finance*, 35(9), 2388e2406.
- Epure, M., & Lafuente, E. (2015). Monitoring bank performance in the presence of risk. *Journal of Productivity Analysis*, 44(3), 265-281.
- Fisher, C. D. (1980). On the dubious wisdom of expecting job satisfaction to correlate with performance. *Academy of management review*, 5(4), 607-612.
- Foster, J. D., Reidy, D. E., Misra, T. A., and Goff, J. S. (2011). Narcissism and Stock Market Investing: Correlates and Consequences of Cocksire Investing. *Personality and Individual Differences*, Vol. 50, No.6, Pp. 816-821.
- Fowowe, B. (2017). Access to finance and firm performance: Evidence from African countries. *Review of development finance*, 7(1), 6-17.
- Gangi, F., Mustilli, M., & Varrone, N. (2019). The impact of corporate social responsibility (CSR) knowledge on corporate financial performance: Evidence from the European banking industry. *Journal of Knowledge Management*, 23(1), 110e113.
- Gillen, D., & Morrison, W. G. (2015). Aviation security: Costing, pricing, finance and performance. *Journal of Air Transport Management*, 48, 1-12.
- Gordon, M. J. (1962). The investment, financing, and valuation of the corporation. RD Irwin.
- Guthrie, J., Cuganesan, S., & Ward, L. (2007). Extended performance reporting: Evaluating corporate social responsibility and intellectual capital management. *Issues in Social and Environmental Accounting*, 1(1), 1e25.
- Hamid, J. (2013). Strategic human resource management and performance: the universalistic approach-case of Tunisia. *Journal of Business Studies Quarterly*, 5(2), 184.
- Harash, E., Al-Timimi, S., & Alsaadi, J. (2014). The influence of finance on performance of small and medium enterprises (SMES). *technology*, 4(3), 161-167.
- Ho, J., L. C., & Taylor, M. E. (2007). An empirical analysis of triple bottomline reporting and its determinants: Evidence from the United States and Japan. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 18(2), 123e150.
- Hossain, P. (2020). Project Report on Performance Appraisal on Banking Industry of Bangladesh.
- Hsu, Y. H., & Fang, W. (2009). Intellectual capital and new product development performance: The mediating role of organizational learning capability. *Technological Forecasting and Social Change*, 76(5), 664-677.
- Huang, C. C. (2007a). Accounting for intellectual capital: Internal and external reporting. Doctoral dissertation. Bristol: University of the West of England.

- Idar, R., & Mahmood, R. (2011). Marketing Orientation As Mediator To Entrepreneurial Orientation and Performance Relationship: Evidence From Malaysian SMES.". Rising to the Global Challenge: Entrepreneurship and SMEs development in Asia.
- Jain, P., Vyas, V., & Roy, A. (2017). Exploring the mediating role of intellectual capital and competitive advantage on the relation between CSR and financial performance in SMEs. *Social Responsibility Journal*, 13(1), 1e23.
- Joshi, M., Cahill, D., Sidhu, J., & Kansal, M. (2013). Intellectual capital and financial performance: An evaluation of the Australian financial sector. *Journal of Intellectual Capital*, 14(2), 264e285.
- Jurczak, J. (2008). Intellectual capital measurement methods. *Economics and organization of enterprise*, 1(1), 37-45.
- Jurkus, A. F., Park, J. C., and L. S. Woodard. (2011). Women in Top Management and Agency Costs. *Journal of Business Research*, Vol.64, No. 2, Pp.180-186.
- Kafouros, M. I. (2008). Industrial innovation and firm performance: The impact of scientific knowledge on multinational corporations. Edward Elgar Publishing.
- Kane, J. S. (1996). The conceptualization and representation of total performance effectiveness. *Human resource management review*, 6(2), 123-145.
- Khan, S. Z., Yang, Q., & Waheed, A. (2019). Investment in intangible resources and capabilities spurs sustainable competitive advantage and firm F.
- Liu, Y., Chen, Y., Ren, Y., & Jin, B. (2021). Impact mechanism of corporate social responsibility on sustainable technological innovation performance from the perspective of corporate social capital. *Journal of Cleaner Production*, 308, 127345.
- Maditinos, D. I., Šević, Ž., & Theriou, N. G. (2009). Modelling traditional accounting and modern value-based performance measures to explain stock market returns in the Athens Stock Exchange (ASE). *Journal of Modelling in Management*, 4(3), 182-201.
- Manchiraju, H., & Rajgopal, S. (2017). Does corporate social responsibility (CSR) create shareholder value? Evidence from the Indian companies act 2013. *Journal of Accounting Research*, 55(5), 1257e1300.
- Mehmood, K. K., & Hanaysha, J. R. (2022). Impact of Corporate Social Responsibility, Green Intellectual Capital, and Green Innovation on Competitive Advantage: Building Contingency Model. *International Journal of Human Capital and Information Technology Professionals (IJHCITP)*, 13(1), 1-14
- Mishra, S., & Suar, D. (2010). Does corporate social responsibility influence firm performance of Indian companies? *Journal of Business Ethics*, 95(4), 571e601.
- Molina, M. (2010). The Corporate Role in a Changing Society: A Model of Sense making and of Firm Characterization. PHD Thesis, Business School, Universitat Ramon Llull.
- Moskowitz, M. (1972). Choosing socially responsible stocks. *Business and Society Review*, 1(1), 71e75.
- Murphy, G.B., Trailer, J.W., and R. C. Hill. (1996). Measuring Performance in Entrepreneurship Research. *Journal of Business Research*. Vol, 36. No, 1. Pp, 15-23.
- Nadeem, M., Gan, C., & Nguyen, C. (2017). Does intellectual capital efficiency improve firm performance in BRICS economies? A dynamic panel estimation. *Measuring Business Excellence*, 21(1), 65e85.
- Naseem, T., Shahzad, F., Asim, G. A., Rehman, I. U., & Nawaz, F. (2020). Corporate social responsibility engagement and firm performance in Asia Pacific: The role of enterprise risk management. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27(2), 501e551.
- Naser Ail, Moham Ahmad, Ma'someh Emam.)2017). The Effect of Liquidity Risk on the Performance of Commercial Banks. *International Research Journal of Applied and Basic Sciences*. ISSN 2251-838X / Vol, 4 (6): 1624-1631

- Nikabadi, M. S., Bagheri, S., & Mohammadi-Hoseini, S. A. (2016). Effects of knowledge management strategy and organizational learning capability on innovation-driven performance in an oil company. *Knowledge Management & E-Learning: An International Journal*, 8(2), 334-355.
- Patatoukas, P. N. (2012). Customer- Base Concentration: Implications for Firm Performance and Capital Markets. *The Accounting Review*, 87 (2), 363–392.
- Pfeffer, J., & Salancik, G. R. (1978). *The external control of organizations. A Resource Dependence Perspective*. New York et al: Harper & Row.
- Rehman, A., Baloch, Q., & Sethi, S. (2015). Understanding the relationship between firm's corporate social responsibility and financial performance: Empirical analysis. *Abasyn Journal of Social Sciences*, 8(1), 98e107.
- Rime, B. (2001). Capital requirements and bank behaviour: Empirical evidence for Switzerland. *Journal of Banking and Finance*, 25: 143-159.
- Riyadi, S. (2018). The Influence of Investment Decisions, Funding Decisions, Risk of Strategy, To Efficacy, Finance Performance, Value of Firm, Good Corporate Governance As Moderating Variable In The Mining Company Coal Sub Sector Go Public In Indonesia Stock Exchange. *Archives of Business Research*, 6(6), 375-383.
- Robinson, K.C. (1998). An Examination of the Influence of Industry Structure on Eight Alternative Measures of New Venture Performance for High Potential Independent New Ventures. *Journal of Business Venturing*. Vol.14, No 2. Pp. 165–187.
- Roy, J. (2011). Impact of school finance reform on resource equalization and academic performance: Evidence from Michigan. *Education Finance and Policy*, 6(2), 137-167.
- Saddam, S. Z., Jaafar, M. N., & Abd Rahman, N. H. (2022). The Effects of Intellectual Capital on Firm's Financial Performance: Evidence from the ACE Market of Bursa Malaysia
- Shahzad, F., Baig, M. H., Rehman, I. U., Saeed, A., & Asim, G. A. (2022). Does intellectual capital efficiency explain corporate social responsibility engagement-firm performance relationship? Evidence from environmental, social and governance performance of US listed firms. *Borsa Istanbul Review*, 22(2), 295-305.
- Saeidi, S. P., Sofian, S., Saeidi, P., Saeidi, S. P., & Saeidi, S. A. (2015). How does corporate social responsibility contribute to firm financial performance? The mediating role of competitive advantage, reputation, and customer satisfaction. *Journal of Business Research*, 68(2), 341e350.
- Santos, M. (2011). CSR in SMEs: Strategies, practices, motivations and obstacles. *Social Responsibility Journal*, 7(3), 490e508.
- Sardo, F., & Serrasqueiro, Z. (2017). Intellectual capital and firms' financial performance: A European empirical study. *Business and Economic Research*, 7(2), 1e18.
- Sarkar, C. R. (2005). *Social responsibility of business enterprises*. New Delhi: New Century Publications.
- Sharon, James, D. (2016). Strategic Bankruptcy: A Stakeholder Management Perspective. *Journal of Business Research* 69 (2); 492-499.
- Shen, Y., Zou, L., and D. Chen. (2015). Does EVA Performance Evaluation Improve the Value of Cash Holdings? Evidence from China. *China Journal of Accounting Research*. Vol. 8, No. 3, Pp. 213-241.
- Shore, B. & Venkatachalam, A. R. (2003). Evaluating The Information Sharing Capabilities of Supply Chain Partners: a Fuzzy Logic Model. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 33(9/10), 804– 824.
- Sial, M. S., Zheng, C., Cherian, J., Gulzar, M. A., Thu, P. A., Khan, T., et al. (2018). Does corporate social responsibility mediate the relation between boardroom gender diversity and firm performance of Chinese listed companies? *Sustainability*, 10(10), 35e91.

- Steel, W. F., & Andah, D. O. (2008). Rural and micro finance regulation in Ghana: implications for development and performance of the industry. *THE ECONOMY OF GHANA: ANALYTICAL PERSPECTIVES ON STABILITY, GROWTH AND POVERTY*, Ernest Aryeetey and Ravi Kanbur, eds., Woeli Publishing Services and James Currey.
- Stewart, G. B. (1991). *The Quest for Value: The EVA Management Guide*. New York: Harper Business.
- Stewart, G. B. (1994). EVA: Fact and Fantasy. *Journal of Applied Corporate Finance*. Vol. 7, No. 2, Pp. 71-84.
- Stewart, T. (1997). Intellectual capital: The new wealth of organizations (Vol. 37). New York, NY: Doubleday/Currency. No. 7, pp. 56-59.
- Sumita, T. (2005). Japanese efforts on intellectual assets and non-financial information. Tokyo, Japan: Paper presented at the METI.
- Sveiby, K. E. (1997). The intangible asset monitor. *Journal of Human Resource Costing and Accounting*, 2(1), 73e97.
- Tetrault Sirsly, C. A., & Lamertz, K. (2008). When does a corporate social responsibility initiative provide a first-mover advantage? *Business & Society*, 47(3), 343e369.
- Thornhill, S. (2006). Knowledge, Innovation and Firm Performance in High- And Low-Technology Regimes. *Journal of Business Venturing*, Vol. 21, No. 5, Pp. 687– 703.
- Tsoutsoura, M. (2004). CSR and financial performance. HAAS School of Business University of California-Applied Financial Project.
- Van Beurden, P., & Gössling, T. (2008). The worth of value-based literature review on the relation between corporate social and financial performance. *Journal of Business Ethics*, 82(2), 407.
- Van Dooren, W., Bouckaert, G., & Halligan, J. (2015). *Performance management in the public sector*. Routledge.
- Visser, W. (2012). *The Age of Responsibility: CSR 2.0 and New DNA of Business*. John Wiley & Sons Ltd...
- Voegtlin, C., & Greenwood, M. (2016). Corporate social responsibility and human resource management: A systematic review and conceptual analysis. *Human Resource Management Review*, 26(3), 181e197.
- Wang, H., Choi, J., & Li, J. (2008). Too little or too much? Untangling the relationship between corporate philanthropy and firm financial performance. *Organization Science*, 19(1), 143e159.
- Wang, M. S. (2011). Intellectual capital and firm performance. In *Annual Conference on Innovations in Business & Management* (pp. 1e26). London, UK: The Center for Innovations in Business and Management, Practice.
- Weber, M. (2008). The business case for corporate social responsibility: A company-level measurement approach for CSR. *European Management Journal*, 26(4), 247e261.
- Yalcin, N., Bayraktaroglu, A. and C. Kahraman. (2012). Application of Fuzzy Multi-Criteria Decision Making Methods for Financial Performance Evaluation of Turkish Manufacturing Industries. *Expert Systems with Applications*, Vol. 39, No. 1, Pp. 350-364.
- Yang, J. B., Wong, B. Y. H., Xu, D. L., Liu, X. B., & Steuer, R. E. (2010). Integrated bank performance assessment and management planning using hybrid minimax reference point-DEA approach. *European Journal of Operational Research*, 207(3), 1506-1518.
- Yu, W., Ramanathan, R. & Nath, P. (2014). The impacts of marketing and operations capabilities on financial performance in the UK retail sector: A resource-based perspective. *Industrial Marketing Management*, 43(1), 25-31.